

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING

OUDENBURG WESTSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Maarten BRACKE,
Christof VANHOUTTE,
Gwendy WYNS

Redactie: Bart BARTHOLOMIEUX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2019/23

Afbeelding op schutblad: Overzichtsfoto op de site

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☒	Prospectie ☐
Vergunningsnummer: 2016/315	
Datum aanvraag: 14/6/2016	
Naam aanvrager: BRACKE Maarten	
Naam site: Oudenburg Weststraat	
Naam aanvrager metaaldetectie: BRACKE Maarten	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2016/315 (2)	
Opdrachtgever:	Benard Clayes en Consoorten Stationstraat 50 8640 Oudenburg
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Jessica Vandeveldde (OE Erfgoedconsulent)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	/
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Bracke
Archeologisch team:	Maarten Bracke en Christof Vanhoutte
Materiaaltekeningen:	Gwendy Wyns
Start veldwerk:	05/10/2016
Einde veldwerk:	11/10/2016
Wetenschappelijke begeleiding:	Wouter Dhaeze (Stadsarcheoloog en wetenschappelijk medewerker RAM)
Projectcode:	OUWE16
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Oudenburg
Deelgemeente:	Oudenburg
Plaats:	Weststraat
Lambertcoördinaten:	X: 54481,16, Y: 209132,14, Z: +6,14m TAW
Kadastrale gegevens:	Plaats, Afdeling 1, Sectie B Percelen 643P, 643S5, 645K, 645G en 645H (zie opgravingsvergunning).
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Benard Clayes en Consoorten Stationstraat 50 8640 Oudenburg
Titel:	Archeologische opgraving Oudenburg Weststraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2019/23
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	11
4.1. OUDENBURG	11
4.1.1. <i>Historische informatie</i>	11
4.1.2. <i>Archeologische informatie</i>	12
4.2. WESTSTRAAT.....	15
4.2.1. <i>Historische informatie</i>	15
4.2.2. <i>Archeologische informatie</i>	18
5. ONDERZOEKSMETHODE	23
5.1. ALGEMEEN	23
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	23
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	23
5.1.3. <i>Raadpleging specialisten</i>	24
5.1.4. <i>Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname</i>	24
5.2. BESCHRIJVING	26
5.2.1. <i>Vorbereiding</i>	26
5.2.2. <i>Veldwerk</i>	26
5.2.3. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	33
.....	34
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN	35
6.1. STRATIGRAFIE	35
6.2. BESCHRIJVING	38
6.2.1. <i>Algemeen</i>	38
6.2.2. <i>Romeinse periode</i>	39
6.2.2.1. <i>Vondsten</i>	39
6.2.2.1.1. <i>Metaal</i>	39
6.2.2.1.2. <i>Aardewerk</i>	40
6.2.2.1.3. <i>Natuursteen</i>	42
6.2.2.2. <i>Interpretatie</i>	42
6.2.3. <i>Vroege middeleeuwen</i>	43
6.2.3.1. <i>Poel</i>	43
6.2.3.2. <i>Vondsten en stalen</i>	47
6.2.3.2.1. <i>Aardewerk</i>	47
6.2.3.2.2. <i>Botanisch onderzoek</i>	48

6.2.3.2.3. Bodemkundig en micromorfologisch onderzoek.....	49
6.2.3.2.4. C14-datering.....	51
6.2.3.2. Interpretatie.....	51
6.2.4. Volle/late middeleeuwen	53
6.2.4.1. Sporen	53
6.2.4.1.1. Kuilen.....	53
6.2.4.1.2. Greppels.....	56
6.2.4.1.3. Poel	58
6.2.4.2. Vondsten.....	59
6.2.4.2.1. Metaal.....	59
6.2.4.2.2. Aardewerk.....	62
6.2.4.2.3. Bot.....	67
6.2.4.3. Interpretatie.....	68
6.2.5. Post middeleeuwen en nieuwste tijd.....	69
6.2.5.1. Vondsten	69
6.2.5.1.1. Metaal.....	69
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	71
8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	73
9. SYNTHESE.....	75
10. LITERATUUR.....	77
11. BIJLAGEN.....	79

2. INLEIDING

In het kader van de geplande bouw van een meergezinswoning op de hoek van de Weststraat en het Le Marais Vernierplein in Oudenburg (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv tussen 5 oktober en 11 oktober 2016 een archeologische opgraving uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Bernard Claeys en Consoorten. Voor aanvang van de werken werden de bestaande woningen met huisnummers 18, 20 en 22 afgebroken. Nadien zou een meergezinswoning opgetrokken worden, waarbij de funderingswerkzaamheden het archeologische bodemarchief zullen verstoren. Het gebied bevindt zich net ten westen van de noordwestelijke hoek van het Romeins *castellum*. Op basis van de geplande werkzaamheden en het gekend archeologisch potentieel werd meteen, zonder een vooronderzoek, een archeologisch onderzoek geadviseerd door Onroerend Erfgoed in samenwerking met de Stadsarcheologische Dienst. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 950m². Op basis van de geplande werkzaamheden en de impact in de bodem werd hiervan ca. 600m² opgegraven. De rest van het terrein bleek reeds verstoord in het verleden of blijft *in situ* behoud mogelijk. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed. Wouter Dhaeze, stadsarcheoloog, stond in de voor de wetenschappelijke begeleiding van het project.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt met kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met plannen, fotolijst en de digitale versie van de bijlagen en deze tekst. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Brigitte Claeys, Bernard Claeys en Wouter Dhaeze (Stadsarcheoloog).

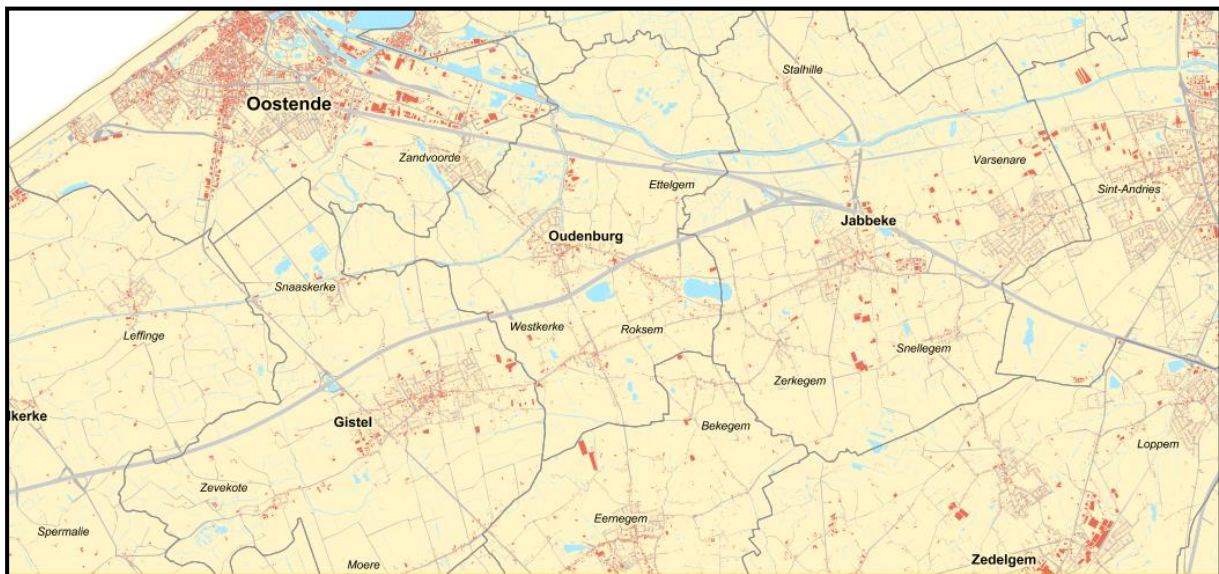

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

De stad Oudenburg is gelegen in de provincie West-Vlaanderen. Oudenburg heeft, naast Oudenburg zelf, nog drie deelgemeentes meer bepaald Roksem, Ettelgem en Westkerke. Rondom Oudenburg zijn de gemeentes De Haan, Jabbeke, Ichtegem, Gistel, Oostende en Bredene gelegen. Rondom de historische kern van Oudenburg loopt het Oudenburgs Vaartje of de Stedebeek.

Het onderzoeksgebied situeert zich op de hoek van de Weststraat en het Le Marais Vernierplein, in het centrum van Oudenburg, en valt samen met de percelen 643P3, 643S5, 645K, 645G en 645H, Oudenburg afdeling 1 sectie B. Het terrein bevindt zich op een honderdtal meter ten westen van de Onze-Lieve-Vrouwkerk en vlak ten zuiden van het Stadhuis. Archeologisch gezien ligt het vlak aan de noordwestelijke hoektoren van het Romeins *Castellum*. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt bijna 950m², de hoogte van het terrein schommelt tussen +5,60m TAW en +6m TAW.

Figuur 1 Algemene situering van Oudenburg (© <http://www.geopunt.be>).

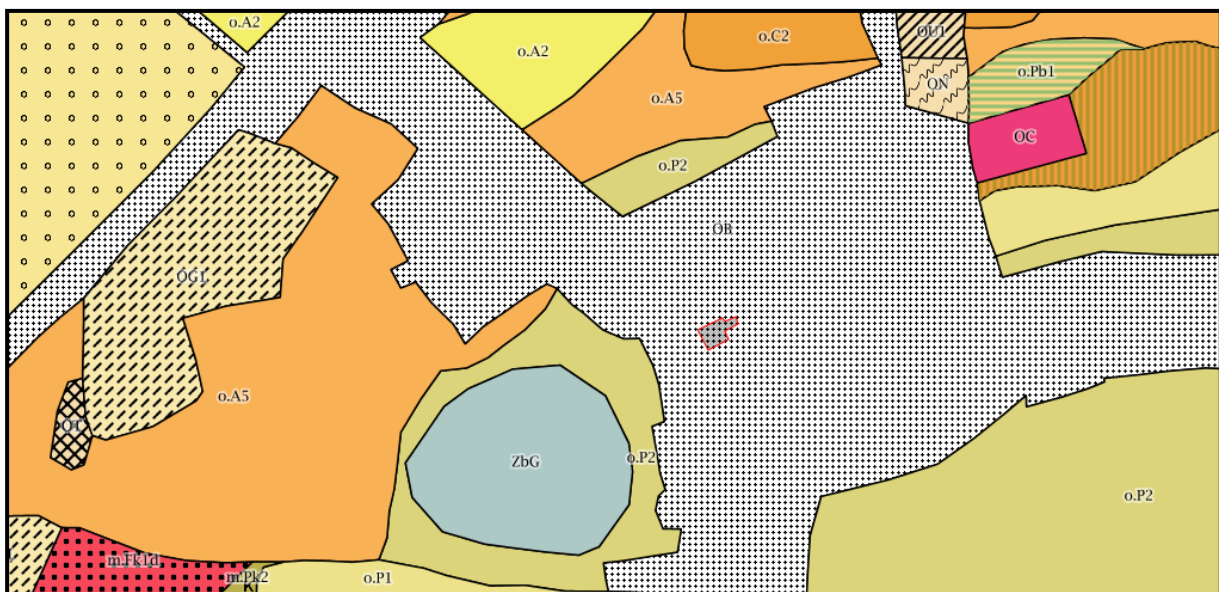
Figuur 2 Aanduiding van het onderzoeksgebied op de stratenatlas (© <http://www.geopunt.be>).

Figuur 3 Aanduiding van het onderzoeksgebied op de luchtfoto voor afbraak van de woningen (© <http://www.geopunt.be>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Oudenburg staat voor het grootste deel gekarteerd op de bodemkaart als een bebouwde zone (OB). In de directe omgeving wordt een o.P2 bodem aangegeven, een bodem die behoort tot de oudlandpolders, overdekte Pleistocene gronden – gebroken poldermateriaal op Pleistoceen zand. Ook komt het type o.A5 voor. Ook dit type behoort tot de oudlandpolders maar dan tot de kreekkruggronden met slibhoudend zand tot klei overgaand naar lichter materiaal. Ten zuidwesten bevindt zich een Zbg bodem. Een dergelijke bodem betreft droog zand met een verbrokkelde textuur B-horizont of een zwak ontwikkelde B-horizont.

Figuur 4 Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (©<http://www.geopunt.be>).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Oudenburg

4.1.1. *Historische informatie*¹

Oudenburg is voornamelijk gekend door de aanwezigheid van een Romeins *castellum*. Het Romeinse kamp bestaat uit minstens vijf fasen, te dateren tussen 200 en ca. 410 n.C. De eerste drie kampen zijn in hout opgetrokken en kunnen als tijdelijke stellingen beschouwd worden. Bij de derde fase omstreeks 250 n.C. krijgt de militaire basis een dubbel grachtsysteem. Binnenin is het kamp voorzien van langwerpige hout- en leemconstructies in vakwerkbouw en haardplaatsen. Voor de bouw van de vierde fase rond het derde kwart van de 3de eeuw werd natuursteen gebruikt. Er werd een nieuw grachtensysteem aangelegd, minder diep en ca. 3m breed. Artisanale activiteiten konden vastgesteld worden aan de rand van het kamp tegen de aarden wal. Brandsporen zouden wijzen op de verwoestende invasies rond 270-275 n.C. van Germaanse stammen. Tijdens het tweede kwart van de 4de eeuw bouwden de Romeinen een nieuw stenen *castellum*. Dit is het meest bekende omdat de sporen het duidelijkst bewaard zijn gebleven. Het terrein werd opgehoogd en op de hoeken werden torens met kantelen voorzien. De toegangspoorten waren aan weerszijden geflankeerd door torens. De muren waren net als de torens opgetrokken in vrij regelmatige gekapte Doornikse steen (een deel is hiervan nog te zien in het Oudenburgse museum RAM). Het huidige stratenplan komt nog deels overeen met de contouren van het kamp, waaronder de Maria- en de Kerkstraat. Beide straten zijn nog een reflectie van de hoofdassen van het *castellum*. Omstreeks 410 n.C. wordt het kamp verlaten. Dit kadert in een algemene ontruiming van Brittannië en Noord-Gallië door het Romeinse leger door de blijvende dreiging van de Germaanse stammen, de politieke onstabieleit en moeilijkheden in de hoofdstad Rome zelf.

In de middeleeuwen heeft Oudenburg een belangrijk lakennijverheid en behoort dan tot één van de voornaamste nederzettingen in Vlaanderen. Oudenburg verwierf in deze periode tevens de stadsrechten. In 1084 werd de Sint-Pietersabdij gesticht. Daarnaast werd een stenen stadhuis, een belfort en een halle opgetrokken. De huidige markt met zijn driehoekige vorm, zou kunnen verwijzen naar een Frankische oorsprong. In 1128 werd de Stedebeek gegraven die praktisch volledig rond de stad liep.

Echter in de eeuwen nadien zal Oudenburg zijn pluimen verliezen ten koste van het nabijgelegen Brugge, dat beter zijn economische handelsbelangen kon verdedigen.

¹ <http://www.oudenburg.be/geschiedenis.aspx>

4.1.2. Archeologische informatie

Sinds de jaren '50 van de vorige eeuw werden diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd op Oudenburgse bodem. De eerste onderzoeken werden uitgevoerd door Prof. Dr. J. Mertens zowel in als rondom het Romeinse *castellum*. In 1956-1957 zal hij de eerste materiële resten vinden van dit kamp. In de jaren '60 ging veel aandacht uit naar de uitgestrekte militaire begraafplaats uit de laat-Romeinse tijd, aangelegd boven de resten van een kleine burgerlijke bewoningskern uit de midden Romeinse tijd². Deze onderzoeken waren vooral te situeren op de OW gerichte zandrug waar Oudenburg tot ontwikkeling is gekomen. In de jaren '90 werd door het IAP onderzoek uitgevoerd op een aantal terreinen (wijk sportcentrum) gelegen aan de zuidzijde van de stadskern. Een belangrijke vondst hierbij was het aantreffen van één van de grafvelden uit het Hoge Keizerrijk of midden Romeinse periode. Het betreft hier voornamelijk brandrestengraven (crematieritus van de dode), in totaal meer dan 500, sommige voorzien van een kringgreppel, te dateren in de 2de tot vroege 3de eeuw. Daarnaast werden een twintigtal inhumatiegraven aangetroffen waarbij soms resten van de houten kist opgemerkt konden worden. Ook konden sporen uit de volle middeleeuwen onderscheiden worden, in de vorm van een begrensd erf met een hoofdgebouw³.

Nog in de jaren '90 werd ter hoogte van de verkaveling Laurierenlaan boringen uitgevoerd met aansluitend een opvolging van de rioleringswerken⁴. Er werden echter geen archeologische sporen aangetroffen. Op de Sint-Pietersabdij werden in 1992 muurresten teruggevonden door gemeentearbeiders. Deze konden toegeschreven worden aan verschillende bewoningsfasen van de abdij, sommige muren dateren zelfs na de fase van de abdij. Eind 1997 – begin 1998 werden op hetzelfde terrein laatmiddeleeuwse sporen, vermoedelijk een gracht en kuilen, aangesneden.

In 1998 werden vroegmiddeleeuwse sporen aangetroffen aan de Ettelgemsestraat. Minstens de aanzet van een waterput en een kuil konden gedocumenteerd worden tijdens de uitgraving van de wegkoffer. Het schervenmateriaal bestaat uit *grass-tempered wares*⁵.

In 2003 werd in een lange opgravingsgleuf tussen de Hoogstraat en de Millebeek twee haaks op elkaar gelegen standgreppels van een Romeins gebouw aangesneden⁶. Nog aan de Hoogstraat en de Kerkstraat, aan de zuidwestelijke hoek van de Markt, werden middeleeuwse ophogingslagen teruggevonden, alsook sporen van de halle en een

² Mertens en Van Impe 1971; Creus 1975

³ Hollevoet 1992, 2001

⁴ Vanhoutte en Dhaeze 2011

⁵ Dhaeze en Vanhoutte 2009; Dhaeze 2010

⁶ Vanhoutte 2004

herberg. Deze sporen zijn zeer interessant te noemen in functie van de ontwikkeling van het middeleeuwse Oudenburg⁷.

In 2010 werd een archeologische begeleiding uitgevoerd in verband met rioleringswerken in de omgeving van de Zuidpoort (Weststraat, Hoogwegel, Hoogstraat en Westkerkestraat).⁸ Bij het onderzoek konden kleine kijkvensters opgelegd worden waarbij zowel het vlak als de profielwanden opgetekend konden worden. De sporen behoren tot de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Tevens konden diverse karrensporen opgetekend worden.

Het afgelopen decennium werden enkele onderzoeken uitgevoerd aan de Bellerochelaan en Riethove. Door Baac Vlaanderen werd een opgraving uitgevoerd aan de Bellerochelaan⁹. Het onderzoek resulteerde in 59 crematiegraven te dateren tussen 170 en 300 n.C. en 19 inhumatiegraven uit de periode van ca. 200 tot 420 n.C. Maar liefst 29 waterputten of -kuilen kwamen aan het licht die geplaatst kunnen worden tussen 175 en 300 n.C. Op de site werd nog een holle weg aangesneden, middeleeuwse sporen en een loopgraaf uit de Eerste Wereldoorlog. In de periode tussen 2007 en 2009 werd in de voormalige tuin van het OCMW-rusthuis Riethove en de directe omgeving archeologisch onderzoek uitgevoerd. Er werden sporen uit de Romeinse tijd tot en met de 16de eeuw aangetroffen. De Romeinse sporen maken deel uit van de rand van de nederzetting die zich uitstrekte aan de zuidelijke zijde van het kamp. Langs de Ettelgemsestraat werden sporen aangetroffen uit de volmiddeleeuwse periode waaronder minstens twee erven telkens met een woonstalhuis, bijgebouwtjes, greppels, afvalkuilen en een waterput. Op een hoger niveau kwamen bakstenen woonstructuren aan het licht uit de laat- tot postmiddeleeuwse periode¹⁰.

⁷ Archeologisch rapport Oudenburg 12

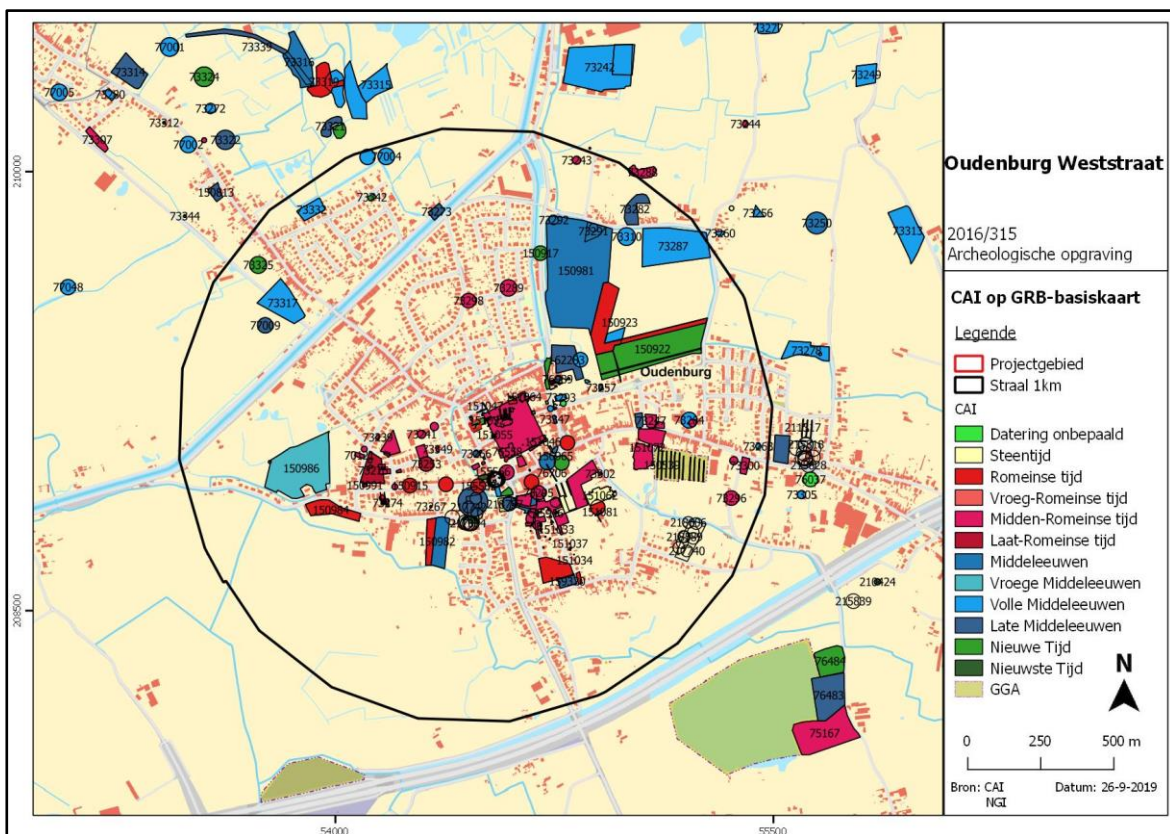
⁸ Dhaeze en Vanhoutte 2011

⁹ Mondelinge mededeling Tina Dyselinck – rapport in voorbereiding

¹⁰<http://www.ram-oudenburg.be/ram/onderzoek-ontwikkeling/archeologie/archeologische-opgravingen/oud-onderzoek/oudenburg/riethove.aspx>

Figuur 5 Luchtfoto met zicht op het begeleide tracé, met aanduiding van het Romeinse castellum en de militaire grafvelden (bron: Dhaeze en Vanhoutte 2011 pp.6). In rood is het projectgebied aangegeven.

Figuur 6 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris met een dens cluster aan archeologische sites in de stadskern van Oudenburg (bron: CAI).

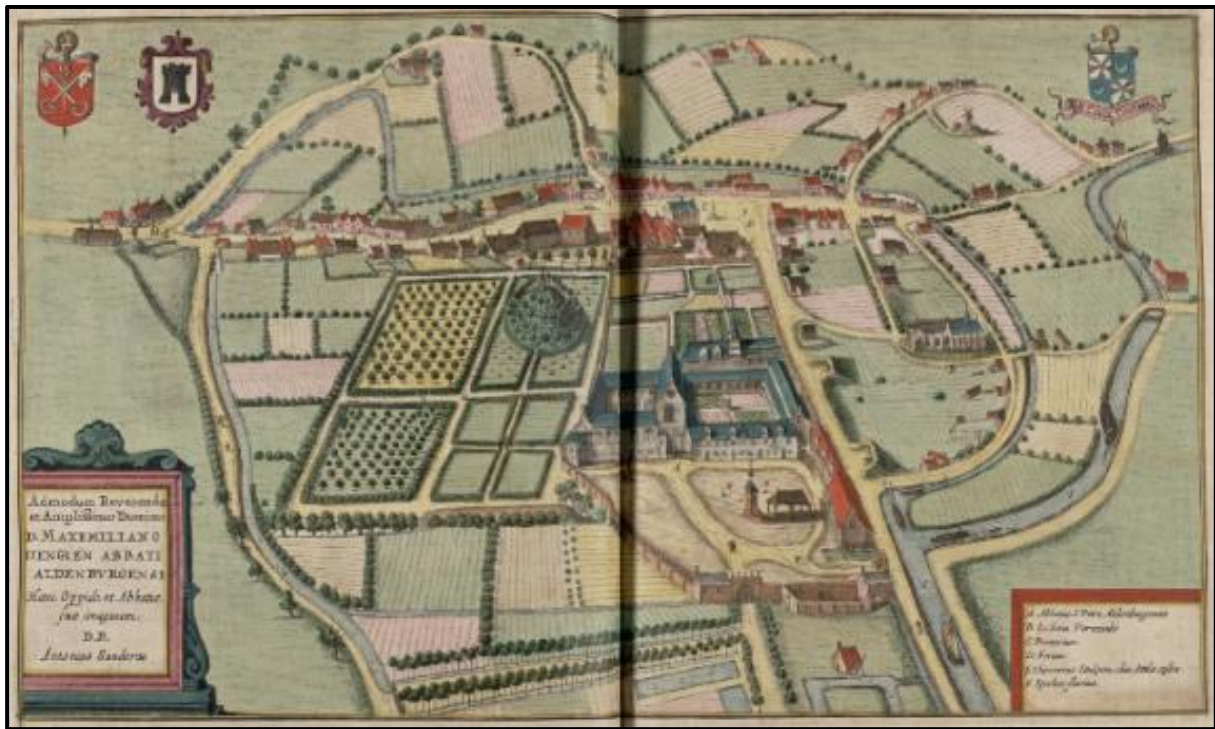
4.2. Weststraat

4.2.1. Historische informatie

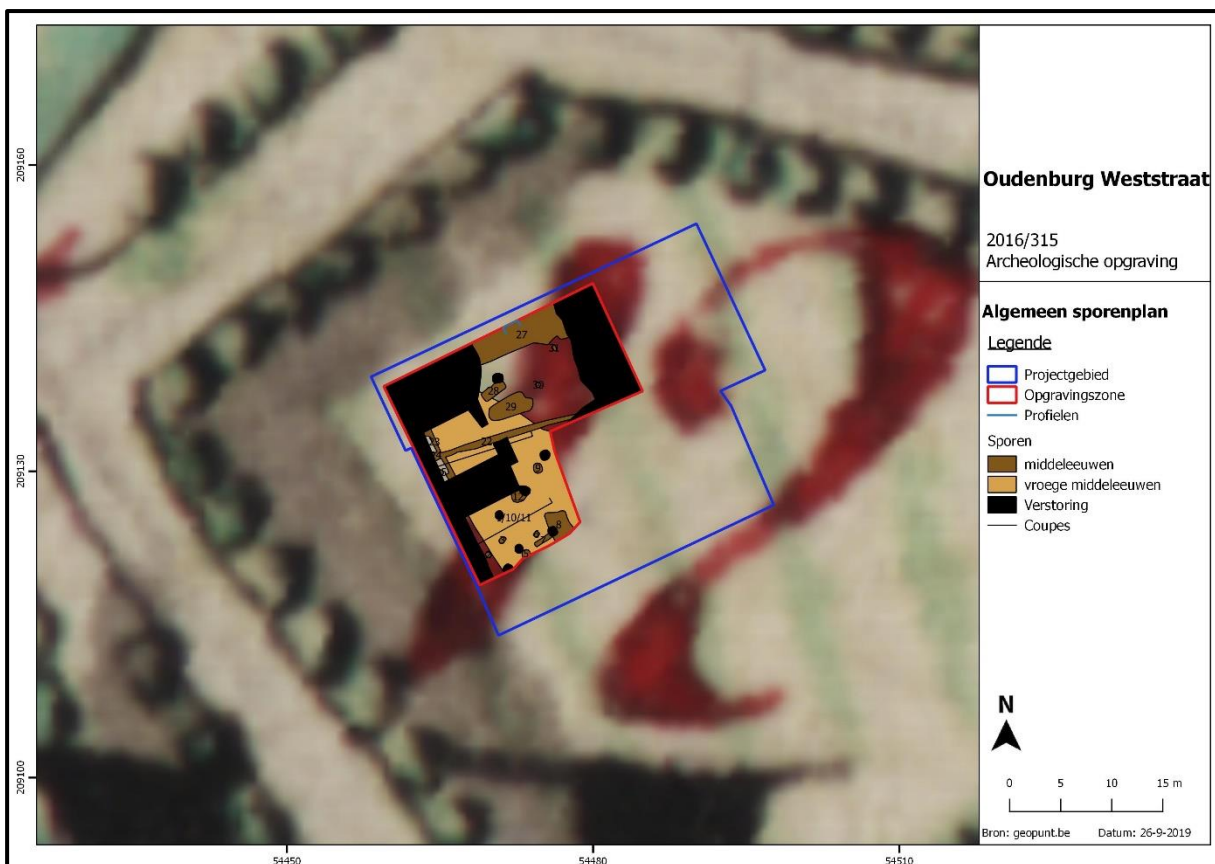
Op het oud kaartmateriaal dat ter beschikking is, is duidelijk te zien dat het terrein geen noemenswaardige structuren bevat. De oudste relevante kaarten betreffen deze van Deventer uit de 16de eeuw en Sanderus uit de 17de eeuw. Hierop is reeds de bewoningskern van Oudenburg waar te nemen. Echter pas op de kaart van Ferraris (18de eeuw) kunnen uitspraken gedaan worden voor het plangebied. Op deze kaart zijn nog geen structuren aangegeven en is het gebied nog in gebruik als akkerland. Pas in de vroege 19de eeuw zien we op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) een vrij breed gebouw staan, parallel langs de Weststraat. Ook op de 19de-eeuwse kaarten van Vandermaelen en Popp wordt dit gebouw aangegeven. In de 20ste eeuw wordt het terrein volgebouwd met woningen, gekend onder Weststraat 18, 20 en 22 voorzien van kelders aan de straatzijde en achterin. Deze gebouwen werden kort voor het archeologisch onderzoek afgebroken.

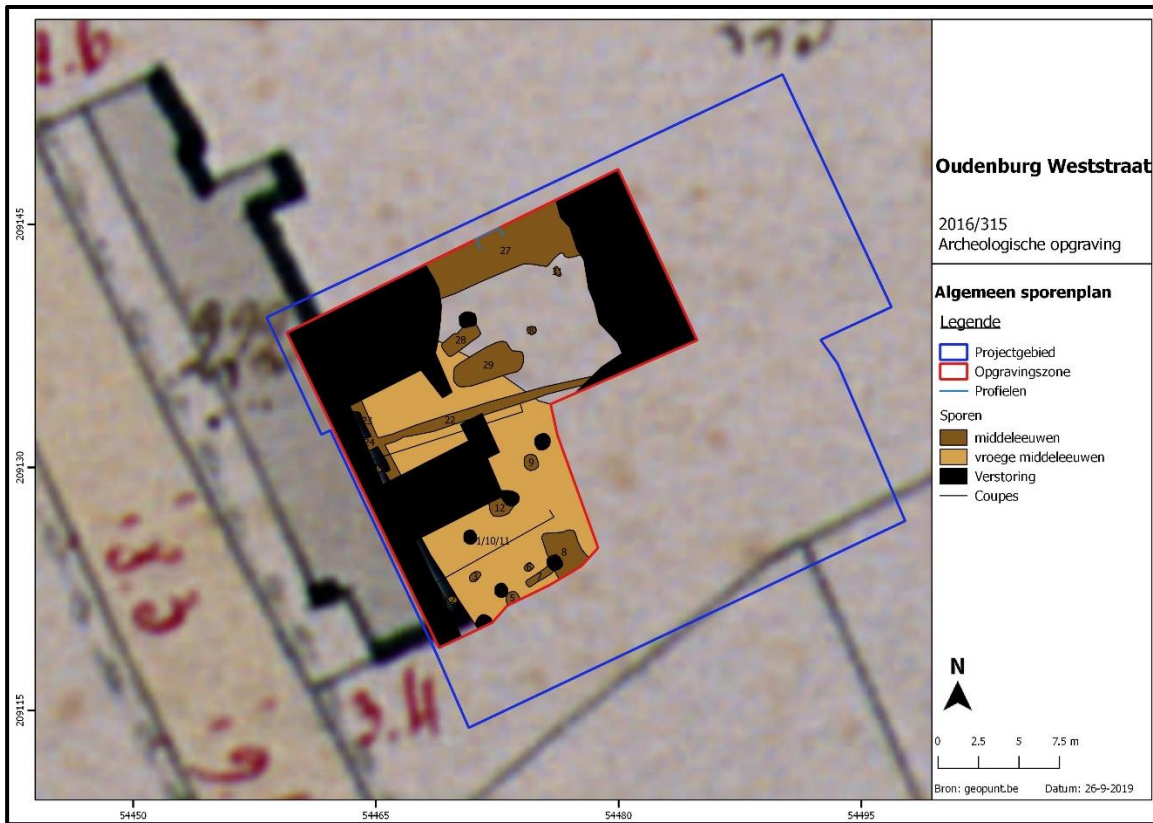
Figuur 7 Uitsnede uit de kaart van Deventer (bron: Koninklijke bibliotheek van België).

Figuur 8 Zicht op Oudenburg op de 17de-eeuwse kaart van Sanderus (bron: Flandria Illustrata Sanderus - KBR).

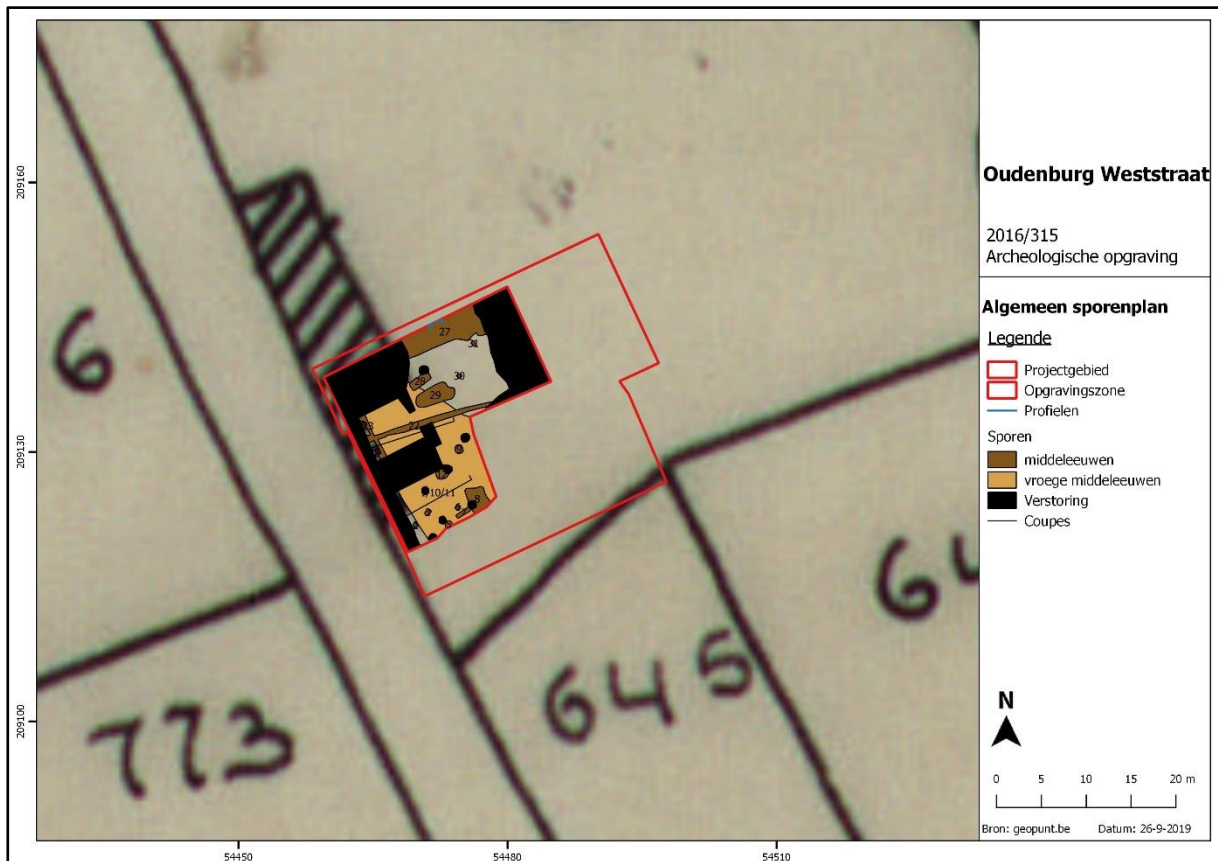
Figuur 9 Uitsnede uit de kaart van Ferraris met aanduiding van het plangebied en de aangetroffen sporen (bron: www.geopunt.be).

Figuur 10 Uitsnede uit de Atlas van Buurtwegen met aanduiding van het plangebied en de aangetroffen sporen (bron: www.geopunt.be).

Figuur 11 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied en de aangetroffen sporen (bron: www.geopunt.be).

Figuur 12 Uitsnede uit de kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: www.geopunt.be).

4.2.2. Archeologische informatie

Op het terrein zelf of vlak ten zuiden werd in 1956 een vooronderzoek uitgevoerd door Prof. Dr. J. Mertens. Het onderzoek bestond uit twee testsleuven op een NO-ZW – as met een korte onderbreking, omschreven als sleuf I en II (perceel 645f). Bedoeling van dit onderzoek was om een inzicht te krijgen in de verdediging rondom het westelijke deel van het Romeinse *castellum*. Het onderzoek verschaftte meer informatie met betrekking tot de bodemopbouw. Het bovenste pakket van ca. 1,5m dik bestaat uit een zwarte uniforme laag met middeleeuwse scherven. Daaronder bevindt zich een middeleeuwse horizont met grijsbruin klei-zand met ‘vroeg’middeleeuwse scherven (Pingsdorf) en Romeinse ‘pannen en scherven’ bovenop het pleistoceen geel zand met plaatselijk ‘kwelmzand’. In sleuf II, de meest oostelijke gelegen sleuf, was onderin een insnijding af te lezen in de moederbodem bestaande uit zwart humeus zand ‘dat naar turf riekt’¹¹. Deze insnijding werd door Mertens geïnterpreteerd als de aanzet van de vermoedelijke laat Romeinse verdedigingsgracht. Mogelijk kan deze echter gelinkt worden aan de

¹¹ Dossier Mertens VIOE map 1956.

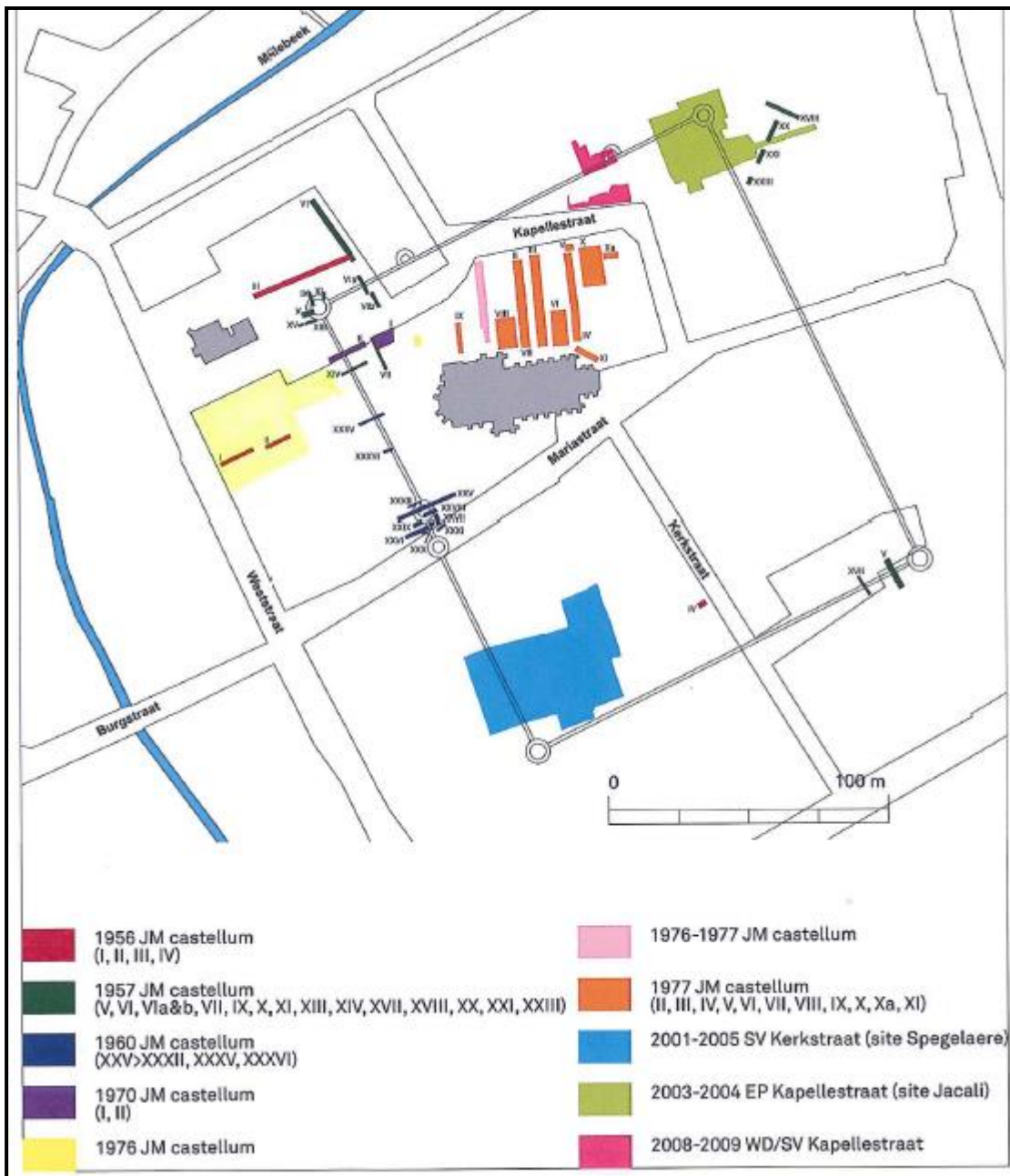
vroegmiddeleeuwse poel die aangetroffen werd in de opgravingszone (cfr. Infra – Vroege middeleeuwen).

Een tweede onderzoek gebeurde door Yann Hollevoet in juni 1991 aan de andere zijde van het Le Marais Vernierplein, in het kader van de aanbouw aan de oostelijke zijde van het Stadhuis (perceel 643w4). Het archeologisch onderzoek bestond uit een begeleiding van de graafwerken. Het onderzoek leverde één losse Romeinse scherf op, enkele aardewerkfragmenten uit de volle middeleeuwen, een fragmentarisch skelet van een rund uit de middeleeuwen en een laatmiddeleeuwse beschoeide gracht. Bovenaan konden 14de/15de en wellicht ook nog 16de-eeuwse vullingspakketten onderscheiden worden met enkele vondsten, waaronder een volledige steengoed kan met radstempelpersiering in Langerwehe. Opmerkelijk bij dit onderzoek is dat de laat Romeinse gracht van het castellum niet aangesneden werd. Besluitend kan gesteld worden dat het terrein in de loop van de 13de eeuw voorzien werd van een beschoeide gracht ter afwatering of als begrenzing van een erf¹².

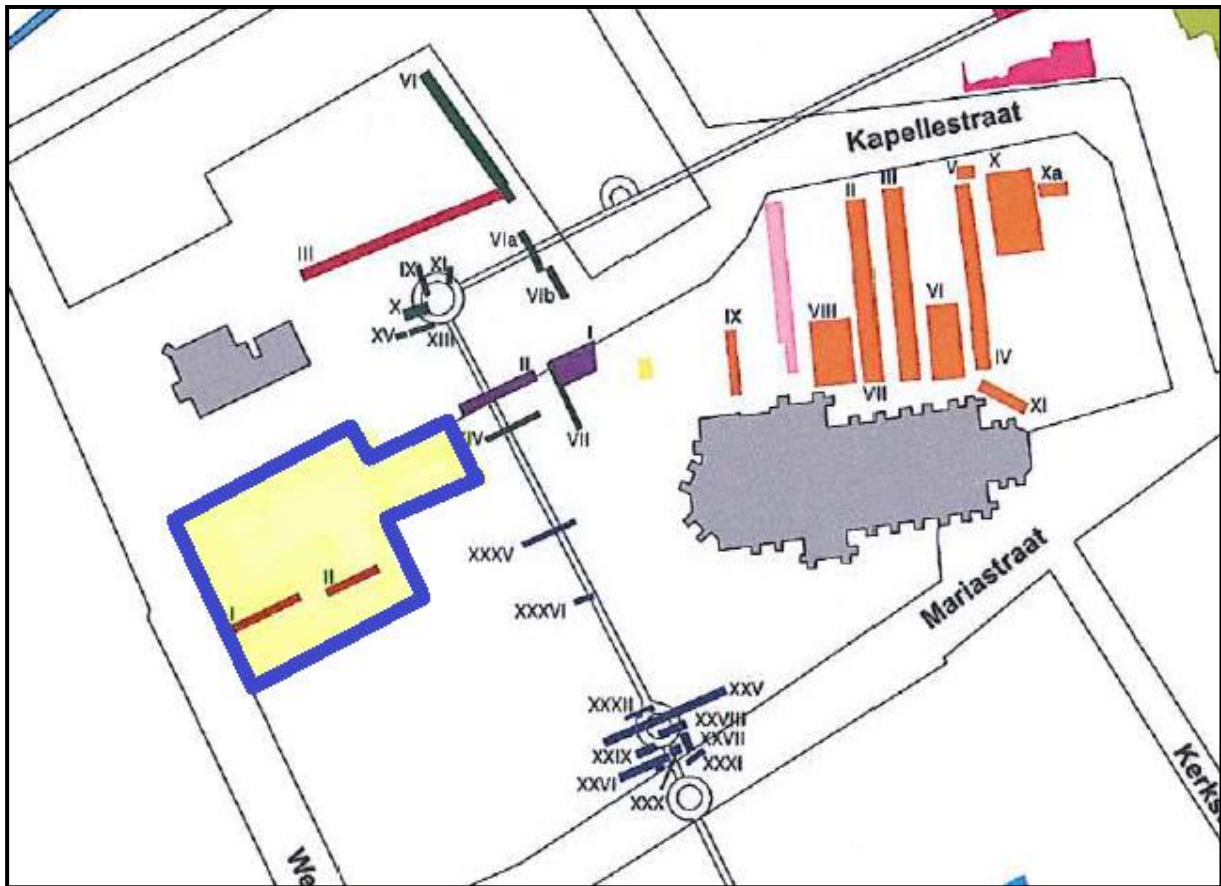
Een derde en recenter onderzoek vond plaats in 2010. In de tuin van het huis aan de Weststraat 13 werd een Romeinse waterput aangesneden en onderzocht¹³. Daarnaast kwamen nog kuilen uit de laat- en postmiddeleeuwse periode aan het licht.

¹² Informatie verkregen van Sofie Vanhoutte en Hollevoet Y. 2001.

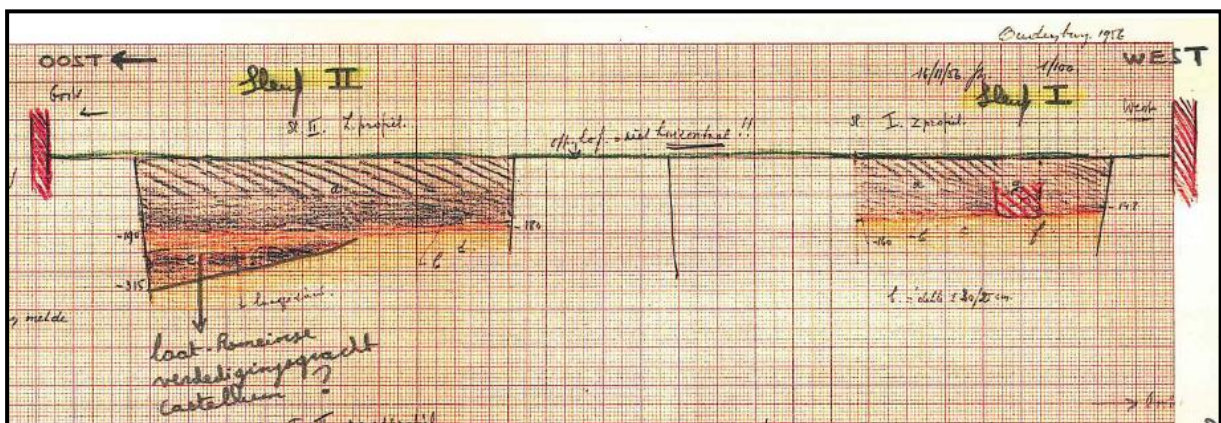
¹³ Dhaeze en Vanhoutte 2010.

Figuur 13 Overzicht van de archeologische onderzoeken in en rond het Romeinse castellum. In het geel wordt het projectgebied aangegeven met de locatie van de twee testsleuven van Prof. Dr. Mertens (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed – Sofie Vanhoutte).

Figuur 14 Detailopname van het projectgebied met zicht op de twee testsleuven I en II en de omliggende onderzoeken (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed – Sofie Vanhoutte).

Figuur 15 Veldtekening van Prof. Dr. Mertens van de profielwanden in sleuf I en II, hier van oost naar west georiënteerd. Het Romeinse kamp bevindt zich verderop naar het oosten toe (bron: dossier Mertens VIOE map 1956).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Volgens het BVW (Bijzondere Voorwaarden) dienen minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw en de chronologie van de aanwezige archeologische resten en wat is hun onderlinge samenhang?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden in de verschillende vertegenwoordigde perioden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners gedurende hun gebruikperiode in de verschillende vertegenwoordigde perioden?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site op basis van vroeger onderzoek en historische gegevens?

5.1.2. Randvoorwaarden

Voorafgaandelijk aan de archeologische werkzaamheden werden de bestaande gebouwen afgebroken tot het huidige maaiveldniveau. Op 16 augustus werd een vergadering op het terrein ingepland en werd gekeken hoe de verdere archeologische werkzaamheden konden uitgevoerd worden. In overleg werd beslist dat de uitgraving van de eerste meter onder het huidige straatniveau kon gebeuren zonder een archeologische begeleiding. Op woensdag 7 oktober ging het eigenlijke archeologische onderzoek van start, enkel binnen de zone die door de toekomstige gebouwen verstoord zal worden (ca. 600m²). Langsheen de Weststraat bevinden zich nog kelders, die reeds een groot deel van het archeologisch erfgoed verstoren, daarnaast zal in het zuidoostelijke deel parking voorzien worden zonder verstoring van archeologie. In het

oostelijke deel zal ook geen verstoring plaatsvinden, tevens bevindt zich hier een diepe kelder.

5.1.3. Raadpleging specialisten

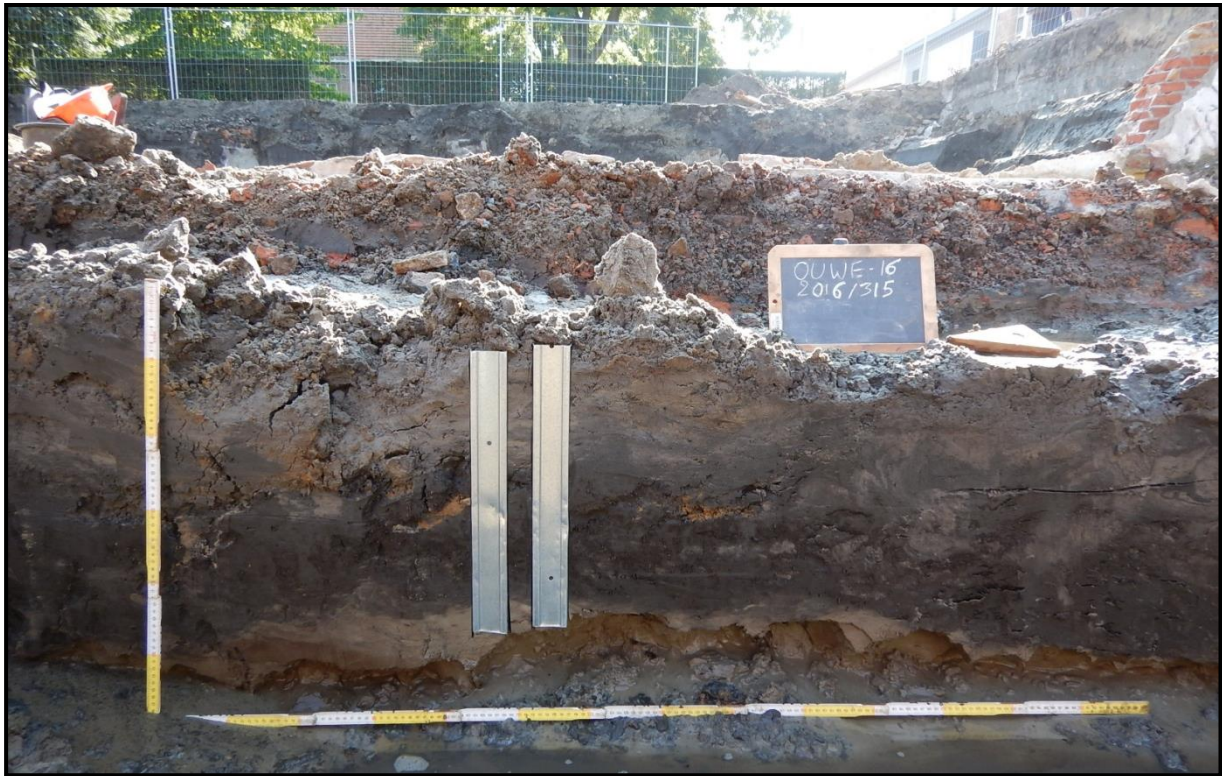
Tijdens het onderzoek werden de graafwerken bijgestaan door Wouter Dhaeze, stadsarcheoloog en medewerker van het Romeinse archeologisch museum Oudenburg (RAM). Sofie Vanhoutte, onderzoeker archeologie Agentschap Onroerend Erfgoed, kwam op dinsdag 11 oktober ter plaatse om de resultaten van het onderzoek te bespreken en aan te geven welke zaken belangrijk waren om verder te bekijken. Bodemkundige Jari Mikkelsen kwam op dinsdag 11 oktober ter plaatse om ondersteuning te bieden bij de interpretatie van de bodemopbouw binnen het projectgebied en om de aangetroffen onderste lagen te onderzoeken. Tevens bood hij bijstand bij het nemen van de grondstalen voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek.

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Tijdens het veldwerk werden stalen genomen voor pollen, macrobotanische onderzoek en micromorfologisch onderzoek.

Op de laatmiddeleeuwse kuil S8 werden twee pollenbakken geplaatst. Bijkomend werden grondstalen genomen voor macrobotanisch onderzoek. In de vulling konden resten van bot en vis herkend worden.

Op de poelvulling S1/S23 - L18 werden twee pollenbakken geplaatst die zowel voor een pollenonderzoek als een micromorfologisch onderzoek konden gebruikt worden. Bijkomend werden twee grondstalen genomen voor macrobotanisch onderzoek. In de vulling konden schelpen, mosselen, maar ook vis en organisch materiaal herkend worden.

Figuur 16 Zicht op de twee pollenbakken op de poelvulling S1/S23 - L18.

Figuur 17 Zicht op de vulling van de poel met resten van schelpen en ander organisch materiaal.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Op 16 augustus werd de eerste startvergadering ingepland op het terrein. Deze vergadering had als doel om de geplande werkzaamheden te overlopen. Tevens werd besproken dat de eerste 100cm onder het huidige straatniveau zonder archeologische begeleiding mocht verwijderd worden. Een tweede vergadering vond plaats op 21 september voorafgaandelijk de archeologische opgraving. Hierin werd aangegeven dat het terrein vrij was voor archeologie. Enkel de zone waar de bebouwing werd ingepland, diende in overleg onderzocht te worden. De op te graven zone komt neer op ca. 600m², gelet op de veiligheid, verstoringen en de diepte van de opgravingszone kan deze oppervlakte lager liggen. Aan de straatzijde bevinden zich nog kelders. Hierbij moet gekeken worden, na het verwijderen van de betonplaat, of het zinvol is om ook deze mee te onderzoeken. Daarnaast werd aangegeven dat geen leidingen meer aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied. Als laatste werden enkele praktische zaken geregeld in verband met de werfinrichting en omheining.

5.2.2. Veldwerk

Het opgravingsgebied werd onderverdeeld in drie werkputten. Werkput 1 bevindt zich langs de zuidelijke zijde en meet ca. 108m². Werkput 2 bevindt zich ter hoogte van de kelder aan de straatzijde. De werkput heeft een grootte van ca. 80m². Het zuidelijke deel van de kelder bleek integraal verstoord. Werkput 3 bevindt zich in het oostelijke deel. De werkput heeft een oppervlakte van ca. 250m². In totaal werd een ca. 438m² opgegraven van het totale plangebied. De rest van het terrein wordt niet verstoord, was reeds vergraven of werd omwille van veiligheidsredenen niet opgegraven. Deze laatste was vooral het geval langsheen de randen van het terrein, vooral door het aanzienlijke hoogteverschil van ca. 2,5 tot 3m tussen de straatkant en het archeologische vlak.

In het oostelijke deel, buiten de verstoringszone, werden een zestal boringen geplaatst om de verdere bodemopbouw in oostelijke richting te achterhalen. In alle gevallen werden de boringen gestaakt op ca. 70cm diepte door de aanwezigheid van een puinlaag van een voormalige kelder.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen.

Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna het grondplan werd opgemeten met een GPS-toestel. De sporen werden gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werd een referentieprofiel schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Dit bleek niet evident aangezien het grootste deel van de profielwanden sporen van verstoringen vertoonden (funderingspeilers, muren of vergravingen). Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden vier bulkmonsters en vier pollenmonsters genomen. Met het GPS-toestel werd de omtrek van de opgravingsvlakken opgemeten alsook de hoogte van het terrein op het archeologisch vlak en het straatniveau (in TAW).

Het onderzoek werd sterk bemoeilijkt door het niveau van de grondwatertafel en de mindere weersomstandigheden. Een groot deel van het archeologisch vlak kwam hierdoor onder water te staan.

Het onderzoek werd gefaseerd uitgevoerd. Werkput 1 en 3 werden stelselmatig verdiept waarbij de tussenliggende niveaus en de afgravingen onderzocht werden door middel van een metaaldetector. Tevens werden de niveaus gecontroleerd op de aanwezigheid van relevante archeologische sporen, wat niet het geval bleek te zijn. Dit patroon werd drie maal herhaald. De laatste maal werd gegraven tot op het archeologische niveau, ca. 2,5 tot 3m onder het huidige straatniveau. Ter hoogte van de kelder, werkput 2, werd de aanwezige vloer losgeschoten met een hydraulische pikeur. Daarna konden de puinresten verwijderd worden en het archeologisch vlak aangelegd. Het zuidelijk deel van de kelder bleek volledig verstoord.

Figuur 18 Zicht op het eerste niveau (ca. 100cm onder het straatniveau) bij aanvang van het archeologisch onderzoek na het afgraven en verwijderen van de bovengrondse resten. De diepere afgraving toont tevens de grens van het onderzoeksgebied.

Figuur 19 Zicht op het losmaken van de vloer in de kelder (werkput 2).

Figuur 20 Sferbeeld tijdens het metaaldetectie-onderzoek op het tweede niveau.

Figuur 21 Zicht op het tweede tussenliggende niveau op ca. 100 tot 150cm onder het straatniveau.

Figuur 22 Zicht op het derde tussenliggende niveau op ca. 150 tot 200cm onder het straatniveau.

Figuur 23 Zicht op het archeologisch vlak op ca. 250cm onder het straatniveau.

Figuur 24 Sfeerbeeld tijdens de archeologische werkzaamheden in werkput 1. Enkele laatmiddeleeuwse sporen worden gecoupeerd.

Figuur 25 Plaatsen van de boringen met een ondoordringbare verstoringslaag (voormalige kelder) op ca. 70cm onder het straatniveau.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

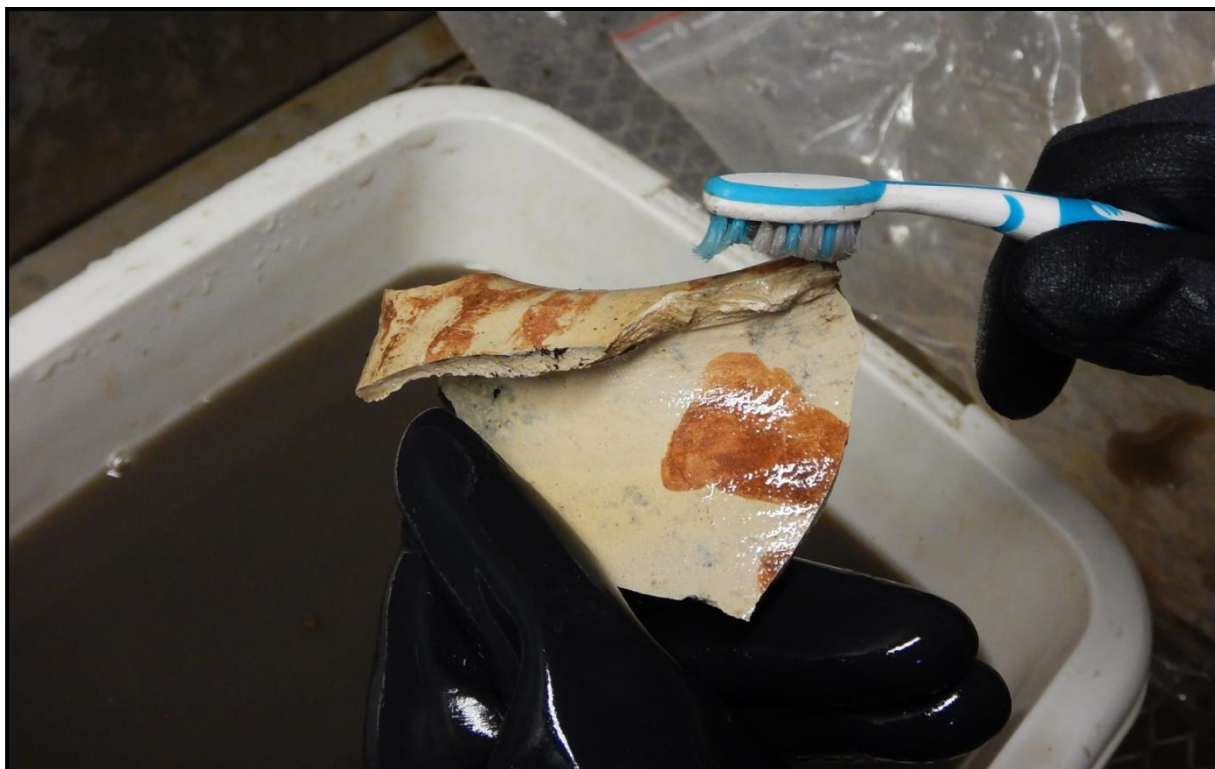
Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code OUWE16 (OUdenburg – WEststraat 2016) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst (Monument Databank¹⁴). De vondsten werden gewassen, gedroogd, gedetermineerd en verpakt volgens de regels van de kunst. Van de relevante vondsten werden foto's getrokken. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

Negen objecten werden voorgelegd ter conservatie. Het betreft zes Romeinse munten, een Romeinse schijffibula, een Romeinse scharnierfibula en een middeleeuwse Arabische munt.

Op de poel werd een C14-datering, een bodemkundig, micromorfologisch en botanisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan worden verwerkt in dit basisrapport en mee opgenomen als bijlage.

¹⁴ <https://apps.monument.be/web/monument/archeologie/public/project/selecteerproject>

Figuur 26 Sfeerbeeld tijdens het wassen van het vondstmateriaal, in dit geval volmiddeleeuws roodbeschilderd aardewerk.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN

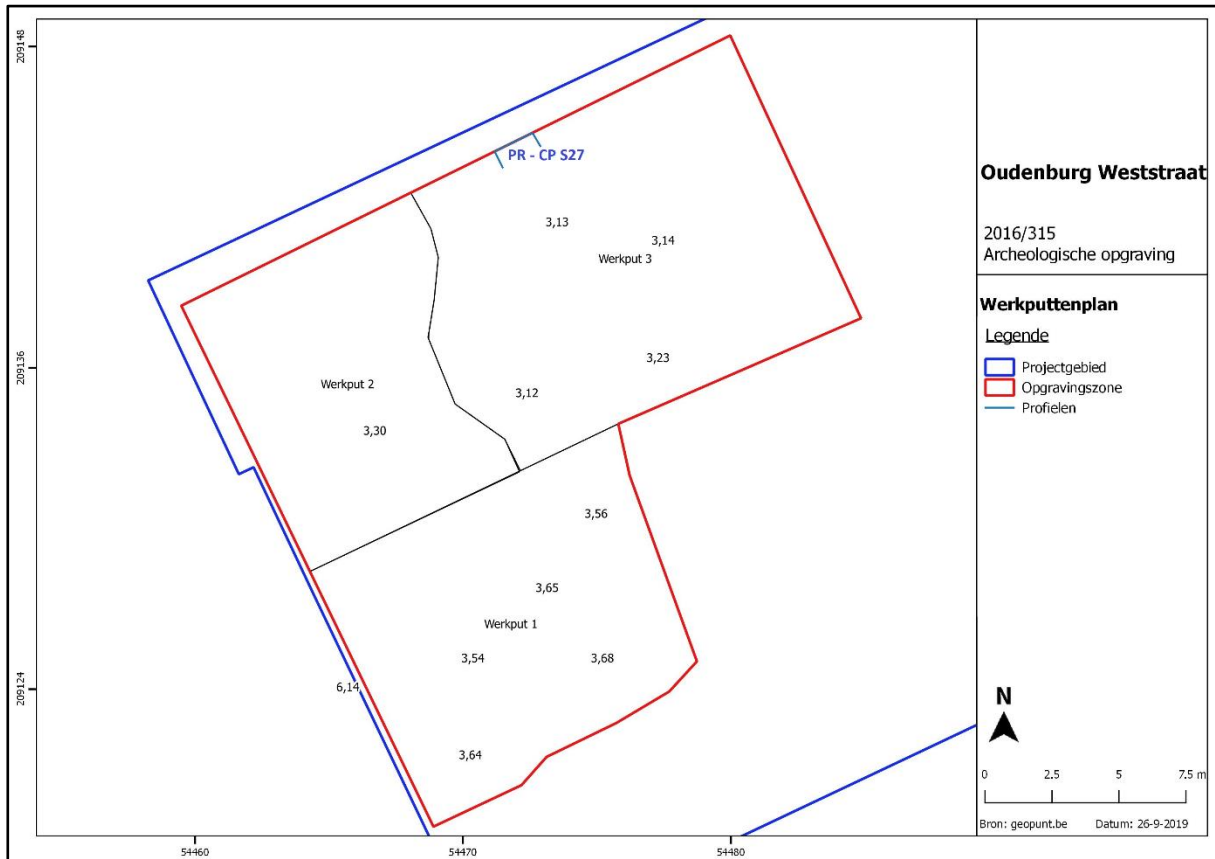
6.1. Stratigrafie

Tijdens het onderzoek werden enkele profielen geplaatst om de bodemopbouw van het terrein te achterhalen en in kaart te brengen. Het bleek echter niet eenvoudig door diverse aanwezige verstoringen ter hoogte van de wanden, waaronder diverse betonnen peilers aan de zuidelijke wand, kelders langsheen de straatzijde, een brede verstoring aan de oostelijke kant en ter hoogte van de noordelijke wand bleek een oudere gracht aanwezig te zijn.

Desondanks kunnen door alle gegevens samen volgende conclusies getrokken worden. Het straatniveau bevindt zich op +6,14m TAW, het archeologische vlakniveau situeert zich op 2,5 tot 3m diep onder deze TAW waarde. In het zuiden bevond het archeologische vlak zich op ca. +3,64m TAW; in het noorden op ca. +3,13m TAW

In het profiel aan de noordelijke profielwand (PR1-CP S27) kan bovenaan een dik pakket vastgesteld worden, organisch van aard en sterk vermengd. Dit niveau van 1,5m dik kan omschreven worden als een dikke ploeglaag die door ophoging en bewerking vermengd is geraakt. Een duidelijke stratigrafisch onderscheid binnen dit pakket is niet op te maken. Het vondstmateriaal en de sporen die hierin zichtbaar waren dateren uit de postmiddeleeuwen en de nieuwste tijd en kan aldus als recent bestempeld worden. Onder dit pakket is een 50 tot 75cm dik organische laag op te merken. De laag is beduidend vochtiger van textuur en bevat losse vondsten (munten, aardewerk, ...) uit de Romeinse tijd en de volle/late middeleeuwen. Sporen kunnen niet herkend worden, waardoor de interpretatie als een groeiende cultuurlaag opgeworpen kan worden. Pas onder dit 2de niveau komen de sporen uit de volle en late middeleeuwen aan het licht. De sporen uit deze periode doorsnijden een antropogeen gegraven ondiepe poel (S1). De jongste laag betreft een bleekgrijs tot grijs niveau bestaande uit diverse inspoelingslensjes, een duidelijke aanwijzing voor een snel en kortstondig stromende geul. Onderin is een zeer organische laag aanwezig waarin schelpjes en mossels met een dunne schaal herkend kunnen worden. Deze onderste vulling wijst op een ondiepe poel met brakwater. De poel, vooral te situeren aan de westelijke zijde van de site, lijkt breder te zijn aan de zuidelijke kant en smaller te worden naar het noorden toe, hoewel de exacte dimensies niet vastgesteld kunnen worden door de beperkte oppervlakte van de opgravingszone en de verstoringgraad. Enkel langs de westelijke en oostelijke zijde kan een begrenzing waargenomen worden. Aan de westelijke zijde loopt de poel parallel aan de Weststraat. De oostelijke grens is onregelmatiger en sterker verstoord. De breedte van de poel bedraagt minstens ca. 6 tot 9m. De uitgraving van de poel gebeurde

vrij systematisch met een vlakke matig aflopende bodem. Het vondstmateriaal dateert uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen.

Figuur 27 Aanduiding van de werkputten en de TAW-waarden van het archeologisch vlak.

Figuur 28 Zicht op een volledige profielsequentie aan de noordelijke wand (WP3) ter hoogte van de Le Marais Vernierplein. In het profiel zijn duidelijk de recente lagen op te merken, waardoorheen de kelder is gegraven. Daaronder bevinden zich de oudere cultuurlagen en een deel van de vulling van gracht S27.

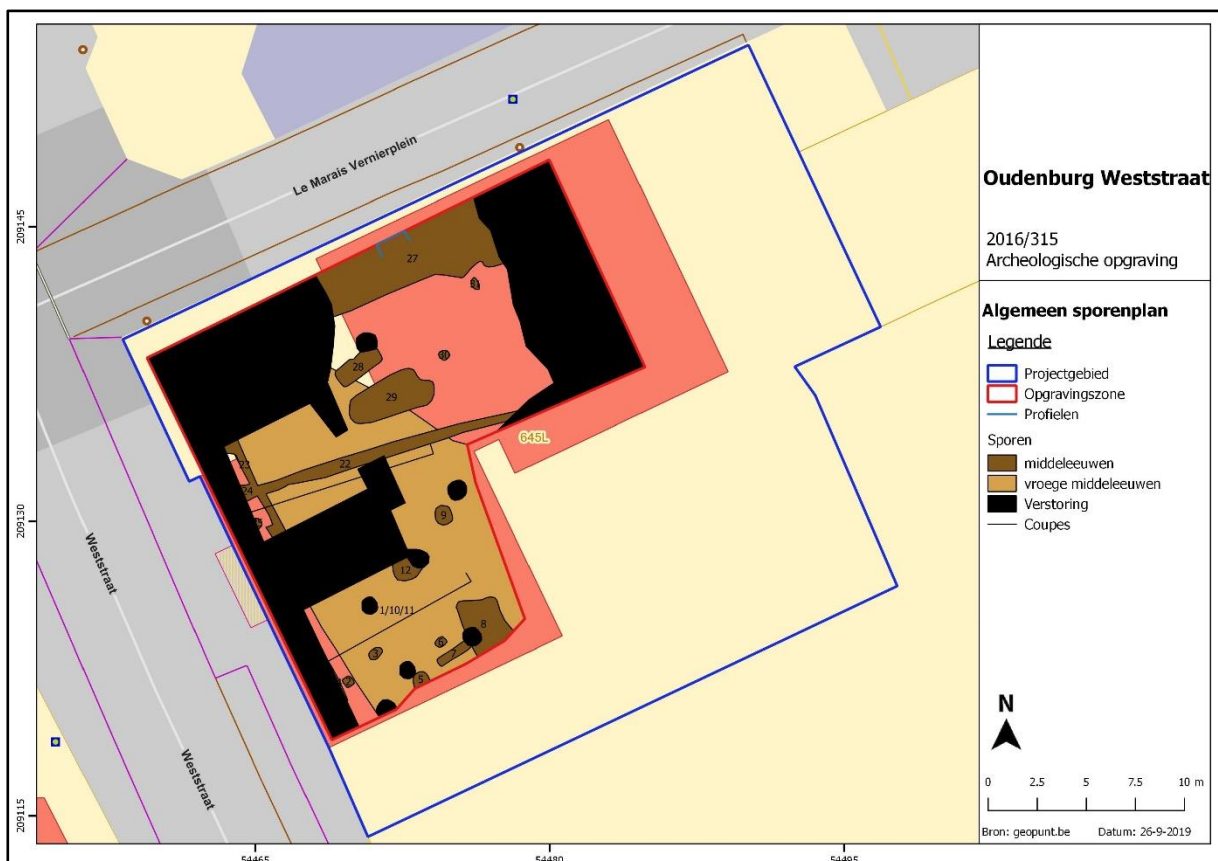
Figuur 29 Doorsnede op de poel (S1/23 L18). Links te zien als donkere organische vulling, doorsneden door een snel stromend geultje gekenmerkt door de vele inspoelingslensjes met een overwegend grijzere kleur.

6.2. Beschrijving

6.2.1. Algemeen

Tijdens het onderzoek werden 23 relevante archeologische sporen afgelijnd. De grondsporen dateren overwegend uit de volle tot late middeleeuwen. Hieronder worden de aangetroffen sporen, structuren en vondsten besproken en geïnterpreteerd van oud naar jong en gedateerd op basis van de vondsten. Daarnaast werden tijdens het stelselmatig verdiepen (3 niveaus) naar het archeologisch vlak metaaldetecties uitgevoerd die losse vondsten opleverden uit de Romeinse tijd, de middeleeuwse periode en de nieuwe tijd. Deze worden als dusdanig beschreven en behandeld.

Het straatniveau ligt op +6,14m TAW. Het archeologische vlak varieert tussen +3,64m en +3,14m TAW. Gemiddeld genomen ligt het vlakniveau 2,5 tot 3m dieper dan het huidige maaiveldniveau. Mede door dit grote diepteverschil had het onderzoek sterk te kampen met grondwater.

Figuur 30 Algemeen gefaseerd sporenplan geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt).

6.2.2. Romeinse periode

6.2.2.1. Vondsten

In situ grondsporen werden niet aangetroffen uit de Romeinse tijd. Daarnaast kwamen wel diverse metaalvondsten aan het licht tijdens de metaaldetectie. Ook werden in de bodemlagen, in de poel en tijdens het coupeerwerk van middeleeuwse sporen residuele Romeinse scherven teruggevonden.

6.2.2.1.1. Metaal

Tijdens het metaaldetectie-onderzoek werden diverse Romeinse objecten teruggevonden. De grootste groep betreft de munten, zes in totaal. Twee munten kunnen geïdentificeerd worden als sestertii. Één ervan kan toegeschreven worden aan Marcus Aurelius (160-181 n.C.). Een andere munt betreft een denarius met een laag zilver gehalte. De beeltenis van de keizer is nog vaag te herkennen. De drie andere munten zijn te situeren in de laat Romeinse periode. Één ervan betreft een munt van Constantijn en kan gedateerd worden rond 330 n.C. Een andere vondst is een koperen fragment van een fibula met twee opstaande ribben. Als laatste geldt nog een gesp voorzien van de gespplaat en angel.

De munten werden geconserveerd, gezien hun archeologische waarde. De conservatiefiches worden als bijlage opgenomen in dit basisrapport.

Figuur 31 Zicht op de Romeinse metaalvondsten.

Figuur 32 Zicht op de Romeinse sestertius van Marcus Aurelius na conservatie.

6.2.2.1.2. Aardewerk

Een handvol scherven valt onder de noemer *Terra Sigillata*. Deze roodkleurige scherven zijn typerend voor de Romeinse periode en kunnen als een vorm van luxe aardewerk geïnterpreteerd worden, mede doordat deze geïmporteerd werden. Bij de fragmenten, hoofdzakelijk uit Rheinzabern, kan één onderscheiden worden met een deel van een eierlijst en één is voorzien van florale motieven. De andere dragen geen uiterlijke

kenmerken. Één wandscherf is gedecoreerd met streepjes in visgraatpatroon (radstempelpersiering). Deze is afkomstig uit de Argonne en dateert uit de laat Romeinse periode, wellicht in de 4de eeuw n.C. Als laatste geldt nog een wandscherf voorzien van ingekraste parallelle streepjes, een vorm van versiering dat onder de noemer *sgraffitto* valt. Het is echter onzeker of het om een accidenteel gegeven gaat. Alle fragmenten behoren toe aan kommen, zonder verdere specificaties en overspannen de volledige Romeinse tijd.

Een tweede groep betreft het vermoedelijke *Low Lands Ware*. Ook hier gaat het slechts om een enkele scherf zonder enige specifieke kenmerken. Ze behoren toe aan kook- of voorraadpotten. Enige vorm van decoratie is niet vastgesteld.

Een derde groep wordt ingenomen door de *mortaria* of wrijfschalen. Één randfragment heeft een bleekrozig baksel en zou mogelijk uit de regio van Bavay afkomstig kunnen zijn. Het fragment typeert zich door een naar buitenstaande overhangende rand met een opstaande randlijst. Op basis hiervan kan deze gedateerd worden in de late 2de en 3de eeuw n.C.

Figuur 33 Selectie van het Romeinse aardewerk. Linksboven een randfragment van een *mortaria*; de andere scherven betreffen *Terra Sigillata* (linksonder met eierlijst, rechtsboven met florale motieven en rechtsonder met radstempelpersiering in de vorm van een visgraatpatroon).

6.2.2.1.3. Natuursteen

Bij de aanleg van het vlak werd in werkput 3 ter hoogte van greppel S27 een maalsteen teruggevonden. Het fragment kan gedetermineerd worden als de ligger vervaardigd in een compacte basaltlava of tefriet met onzuiverheden van kwartsbrokken in de breuk. De onderzijde is ruw afgewerkt terwijl de bovenkant afgevlakt is. Door het gebruik vertoont de bovenzijde bovendien polijstsporen.

Figuur : Zicht op het maalsteenfragment in basaltlava met kwartrijke inclusies in de breuk.

6.2.2.2. Interpretatie

Hoewel grondsporen afwezig zijn, is het duidelijk dat Romeinse sporen en structuren in de directe omgeving van het terrein aanwezig zijn, waaronder het Romeins legerkamp ten oosten en de vicus ten zuiden. Gezien de afwezigheid van sporen kan ook duidelijk gesteld worden dat de Romeinse vicus niet zo ver in noordelijke richting doorloopt en dus wellicht meer zuidelijker zijn grens kent. Hoewel ook dient gesteld te worden dat de omvangrijke poel uit de vroege middeleeuwen en diverse recente verstoringen Romeinse sporen kunnen vernield hebben.

Een aanzet van de laat Romeinse verdedigingsgracht van het Romeinse *castellum* werd niet aangetroffen, maar kan ook niet uitgesloten worden, aangezien het terrein niet ver genoeg in oostelijke richting naar het kamp toe doorliep. Tussen het terrein en de noordwestelijke hoektoren ligt nog minstens een 25-tal meter.

Op basis van de opgravingsgegevens kan gesteld worden dat geen Romeinse sporen werden vastgesteld uit deze periode, wellicht door de aanleg van een poel in de vroege

middeleeuwen (cfr. Infra – Vroege middeleeuwen). De Romeinse aanwezigheid vertaalt zich uitsluitend in vondstmateriaal (munten en aardewerk) die als losse objecten ingezameld werden in de cultuurlagen of als verspitte fragmenten aanwezig zijn in de middeleeuwse sporen.

6.2.3. Vroege middeleeuwen

6.2.3.1. Poel

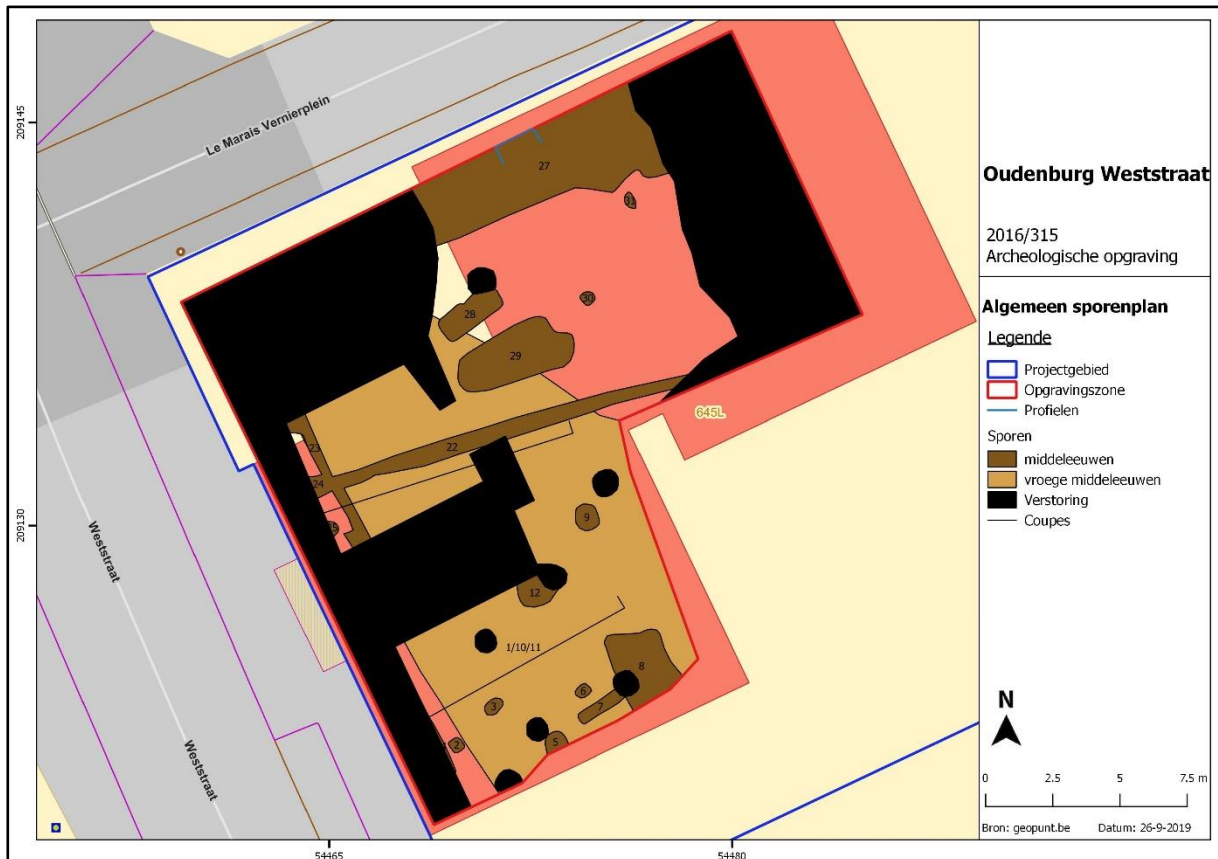
In het onderzoeksgebied kon over bijna de volledige oppervlakte een poel S1 vastgesteld worden. Langsheen de Weststraat kon een scherpe rechte lijnige grens vastgesteld worden tussen de moederbodem en de insnijding van de gegraven structuur. Aan de oostelijke zijde is de begrenzing minder duidelijk archeologisch waarneembaar door de aanwezigheid van enkele verstoringen, maar kan deze desondanks vastgelegd worden. De minimale breedte ligt rond ca. 6 tot 9m. In de andere windrichtingen kon de grens niet vastgesteld worden, waardoor de ruimtelijke dimensie niet exact achterhaald kan worden. De minimale oppervlakte bedraagt wel ca. 300m², wat overeenkomt met een groot deel van de totale opgegraven zone.

De ondiepe poel werd onderzocht in samenwerking met bodemkundige Jari Mikkelsen en als dusdanig geïnterpreteerd en beschreven. Bijkomende stalen werden genomen voor een verder natuurwetenschappelijk onderzoek, waaronder pollen, macrobotanische en micromorfologische stalen. Op de poel werden twee coupes geplaatst, meer bepaald in werkput 1 en werkput 2. Op de coupe in werkput 2 werden de staalnames uitgevoerd.

De poel is op een bepaald moment uitgegraven in de moederbodem met een overwegend vlakke bodem en een vrij scherp schuin oplopende rand richting de Weststraat. De maximale diepte bedraagt ca. 60 tot 65cm. Alle eventueel aanwezige oudere sporen werden hierbij weg gegraven. Na de uitgraving getuigt een 10 tot 20cm dik organisch pakket met schelpen en mossels met een dunne schaal op een brak stilstaand milieu (S1 L18-H3). Dit pakket moet gezien de dikte enige tijd bestaan hebben. Nadien is aan de westelijke zijde een insnijding te zien van een snelstromende natuurlijke geul (S1 L20-H1). In doorsnede kenmerkt dit zich door de aanwezigheid van opeenvolgende kleine verspoelde zandige en organische lensjes. Dit proces moet zich op korte tijd afgespeeld en gevormd hebben.

De datering van de context ligt in de late vroege middeleeuwen (ca. 8ste-10de eeuw). Het vondstmateriaal dat in de vulling aangetroffen werd, bestaat uit Romeins tot volmiddeleeuws materiaal, zowel aardewerk als botmateriaal. Stratigrafisch gezien

doorsnijden de vol/laatmiddeleeuwse sporen de vulling van de poel. Daarnaast is de poel uitgegraven parallel aan de Weststraat, waardoor gesteld kan worden dat zich hier vermoedelijk reeds een weg bevond of minstens een bepaalde afgelijnde grens (percelering). Op een houtskoolmonster werd een C14-datering uitgevoerd waarbij een datering tussen 770 en 990 n.C. (95,4% - RICH-25157) bekomen werd. Deze datering bevestigt de stratigrafische en archeologische gegevens, alsook het teruggevonden vondstmateriaal.

Figuur 34 Gefaseerd grondplan met aanduiding van de poel S1 (bron: geopunt.be).

Figuur 35 Grens tussen de poel en de moederbodem parallel aan de Weststraat (werkput 1 – zuidelijke sector). Daarnaast zijn duidelijk de vol/laatmiddeleeuwse sporen te zien die de poel doorsnijden (foto richting noorden).

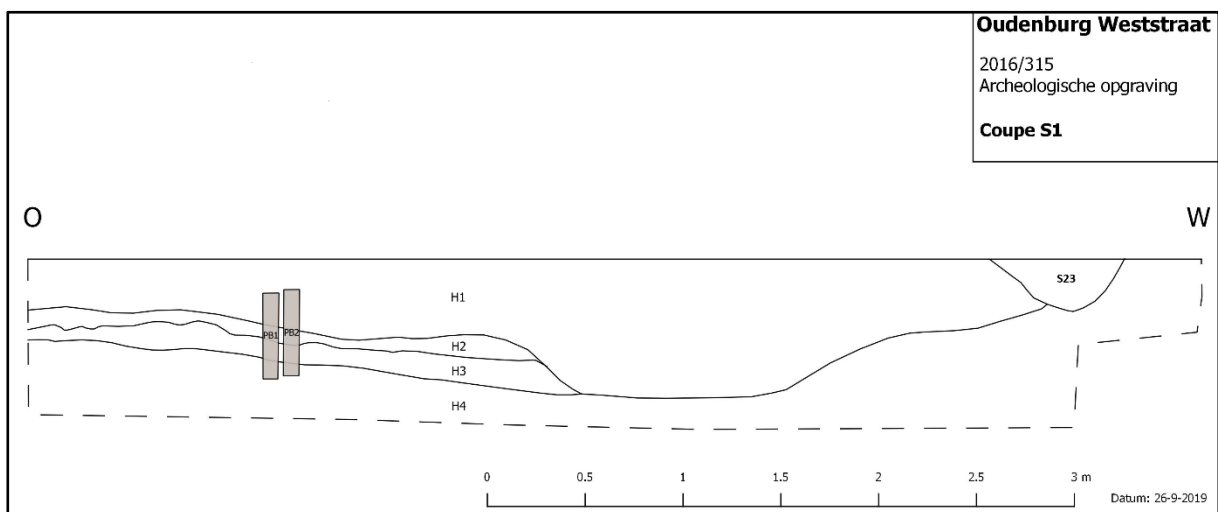
Figuur 36 Grens tussen de poel en de moederbodem parallel aan de Weststraat (werkput 2 – noordelijke sector). De poel wordt duidelijk doorsneden door het vol/laatmiddeleeuwse greppelsysteem S22, S23 en S24 (foto richting noordoosten tot oosten).

Figuur 37 Doorsnede op de poel ter hoogte van de zuidelijke wand (werkput 1 – zuidelijke sector) (foto richting zuiden tot zuidoosten).

Figuur 38 Doorsnede op de poel ter hoogte van werkput 2 – noordelijke sector met aan de rechterzijde de doorsnijding van de vol/laatmiddeleeuwse greppel S23. Linksonder is de organische laag S1 L18-H3 te zien en rechts de snelstromende geul S1 L20-H1 (foto richting zuidoosten).

Figuur 39 Coupe op de poel S1 in werkput 2 met rechts de vol/laatmiddeleeuwse greppel S23.

6.2.3.2. Vondsten en stalen

6.2.3.2.1. Aardewerk

Het aangetroffen aardewerk uit de poel S1, 28 in totaal, dateert tussen de Romeinse tijd en de volle middeleeuwen. Zowel Terra Sigillata als grijs aardewerk en roodbeschilderd aardewerk werd teruggevonden. De belangrijkste info kan gehaald worden uit de jongste scherven. Het betreft hier middeleeuws grijs aardewerk waaronder een fragment voorzien van radstempels in een ruitjespatroon. Een randscherf kan gedetermineerd worden als het type De Grootte L25, een eenvoudige uitstaande licht

verdikte rand met dekselgeul, te dateren tussen 1075 en 1225 n.C. Hierdoor kan gesteld worden dat de poel rond deze periode moet gedempt zijn en in onbruik geraakte.

Één randscherf werd aangetroffen in de gracht S22 en kan onder het type De Groote L1c gecatalogeerd worden. Dit randtype behoort toe aan een kogelpot volledig handgevormd vervaardigd. Op de overgang van de hals naar de buik kunnen vage schraapsporen herkend worden. Op basis van het randtype en de vervaardiging kan deze in de late 9de of 10de eeuw gedateerd worden.

Figuur 40 Randfragment van het type De Groote L1c van een laat Karolingische kogelpot (S22).

6.2.3.2.2. Botanisch onderzoek

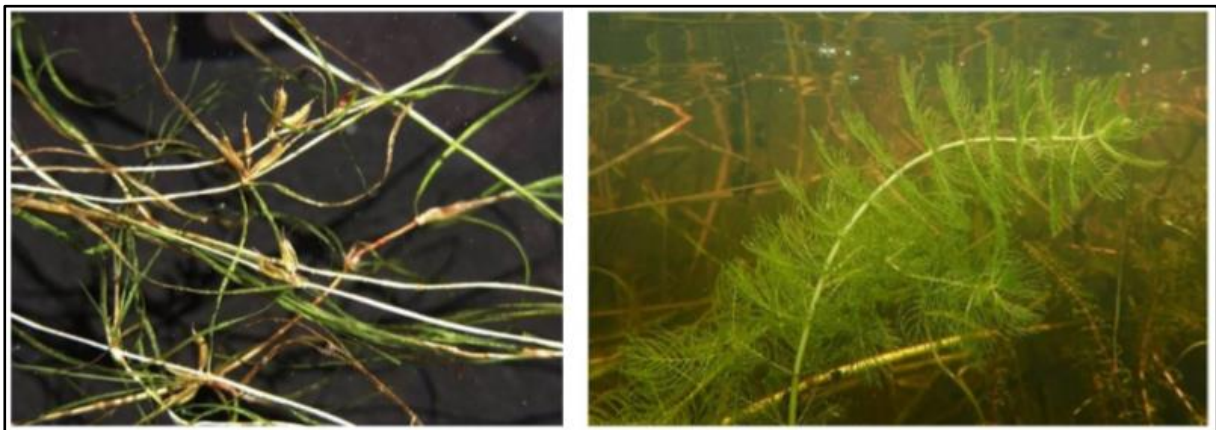
Op de vulling van de poel werd zowel een pollen als macrobotanisch onderzoek uitgevoerd. Hiernavolgend wordt een beknopte samenvatting gegeven van de resultaten hiervan. Het gedetailleerde verslag wordt als bijlage opgenomen bij dit basisrapport.

Het botanisch onderzoek (pollen en macrobotanie) van de opgraving aan de Weststraat te Oudenburg heeft informatie opgeleverd over de regionale en lokale vegetatie in de Vroege/volle Middeleeuwen. Het landschap in de omgeving van de poel was zeer open. Wel kwamen in de omgeving wat bomen en struiken voor, zoals eik, haagbeuk, beuk en hazelaar. Elzen en wilgen groeiden langs sloten en greppels.

In het gebied waren akkers en weilanden aanwezig. Op de akkers werden granen, waaronder rogge, en mogelijk ook haver en hennep verbouwd. Hennep kan zowel voor

de vezels als de oliehoudende zaden zijn verbouwd. Hop werd mogelijk voor medicinale doeleinden gebruikt, alhoewel we ook met wilde planten te maken kunnen hebben. In aanvulling op deze cultuurgewassen kunnen bramen en vlierbessen uit de omgeving zijn verzameld en zijn gegeten.

Naast akkers kwamen weilanden voor in het gebied. Mogelijk bevonden deze zich ook in de directe omgeving van de poel, waarbij het zou kunnen dat de poel als drenkpoel voor het vee werd gebruikt. De aangetroffen soorten geven een beeld van een stikstofrijk milieu, waarbij een deel van de soorten wijst op betreding en begrazing. Het lokale voorkomen van vee wordt verder ondersteund door de aangetroffen resten van mestschimmels in het pollenstaal. In de poel zelf groeiden verschillende waterplanten, zoals gesteelde zannichellia, fijn hoornblad en aarvederkruid. Deze soorten wijzen erop dat er (zwak) brak water in de poel stond, wat ondersteund wordt door de aangetroffen schelpen en mossels. Ook een deel van de overige plantensoorten kan voorkomen op enigszins brakke grond.

Figuur 41 In de poel kwamen verschillende waterplanten voor, zoals gesteelde zannichellia en aarvederkruid (bron: Van Asch 2017).

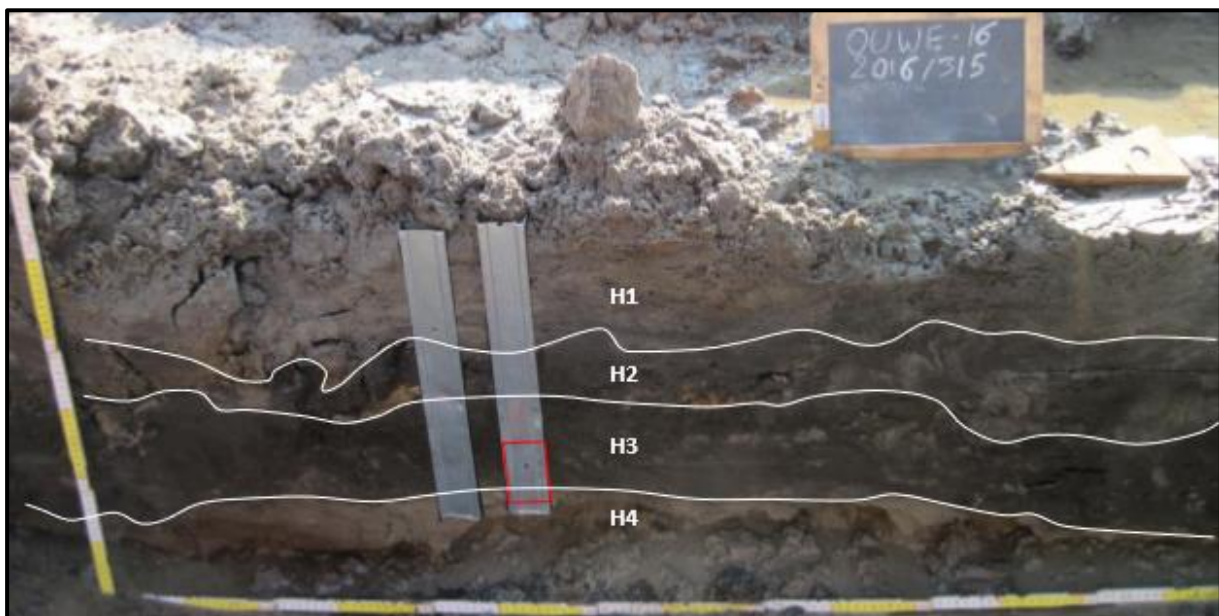
6.2.3.2.3. Bodemkundig en micromorfologisch onderzoek¹⁵

Onderstaand geeft een overzicht weer van de eindresultaten van het bodemkundig en micromorfologisch onderzoek. Het gedetailleerde verslag wordt als bijlage opgenomen in dit basisrapport.

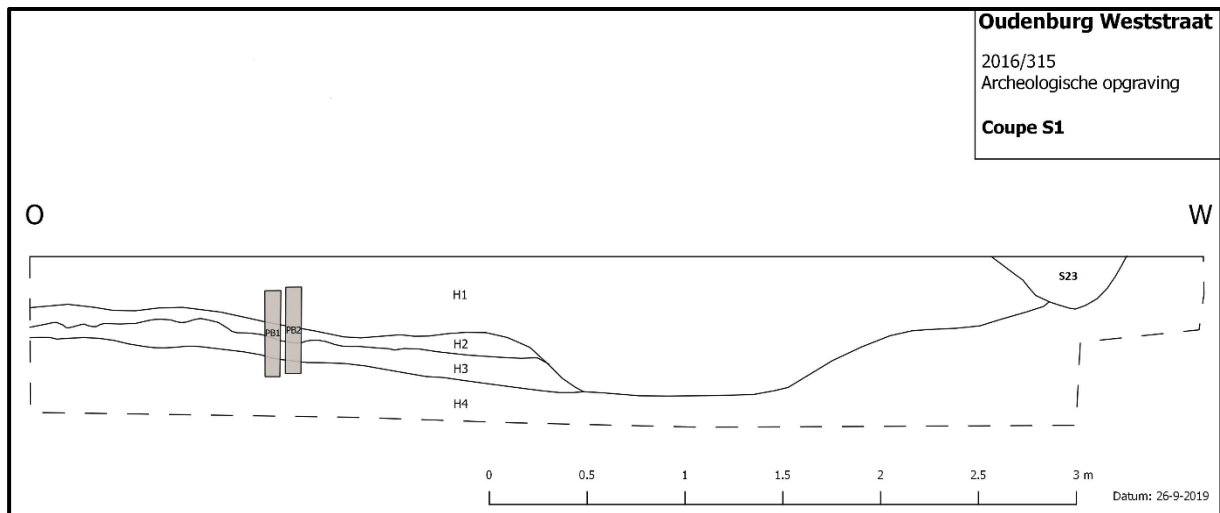
Aan de hand van een bodemkundig en micromorfologisch onderzoek krijgen wij een beter zicht op de geschiedenis van de kleine poel.

¹⁵ Mikkelsen 2019

- De onderste sedimenten (P1-H4) zouden van eolische of alluviale origine kunnen zijn. In dit aspect wordt er geen onderscheid gemaakt tussen alluviale en estuariene sedimenten. Een getijdenafzetting is dus ook mogelijk en relevant. In deze fase werd er nauwelijks organisch materiaal afgezet.
- De zeer scherpe grens tussen H4 en H3 suggereert dat de grens niet van natuurlijke origine is, tenminste niet in het centrale gedeelte waar het staal voor micromorfologie werd genomen. Mogelijks ontwikkelde zich hier in een vroegere fase een organisch rijke bodem of een moerasbodem die op een bepaald moment ontgonnen werd (bv. om te gebruiken als brandstof of als mest).
- H3 getuigt van een palustrien of moerasachtig afzettingsmilieu waarin veel organisch materiaal werd afgezet. De aanwezigheid van pyriet en vivianiet wijst op een afwisselend milieu met perioden van sterke reductie van de bodem en perioden van uitdroging en oxidatie van de bodem.
- Op een bepaald moment werd de poel bewust opgevuld met bodemmateriaal aangebracht van elders. Hierdoor werd de natte depressie geseponeerd en kreeg de opgevulde depressie een andere functie.

Figuur 42 Zicht op de stratigrafische eenheden van de poel en de zone van staalname.

Figuur 43 Grafische weergave van de poel S1 met aanduiding van de stratigrafische eenheden.

6.2.3.2.4. C14-datering

Op een houtskoolmonster uit de poelvulling (inv. 59 – S1) werd een C14-datering uitgevoerd door het KIK in Brussel. De datering geeft een resultaat aan tussen ca. 770 en 990 n.C. (95,4% - RICH-25157). Op basis hiervan kan de opvulling en gebruiksfase van de poel in de vroege middeleeuwen gedateerd worden.

OUDEBURG
RICH-25157 (inv nr 59 S1) : 1130±24BP
68.2% probability
885AD (14.9%) 905AD
915AD (53.3%) 970AD
95.4% probability
770AD (1.9%) 790AD
820AD (1.1%) 840AD
860AD (92.4%) 990AD

Figuur 44 Resultaat van de C14-datering op een houtskoolmonster uit de poelvulling S1 – L18.

6.2.3.2. Interpretatie

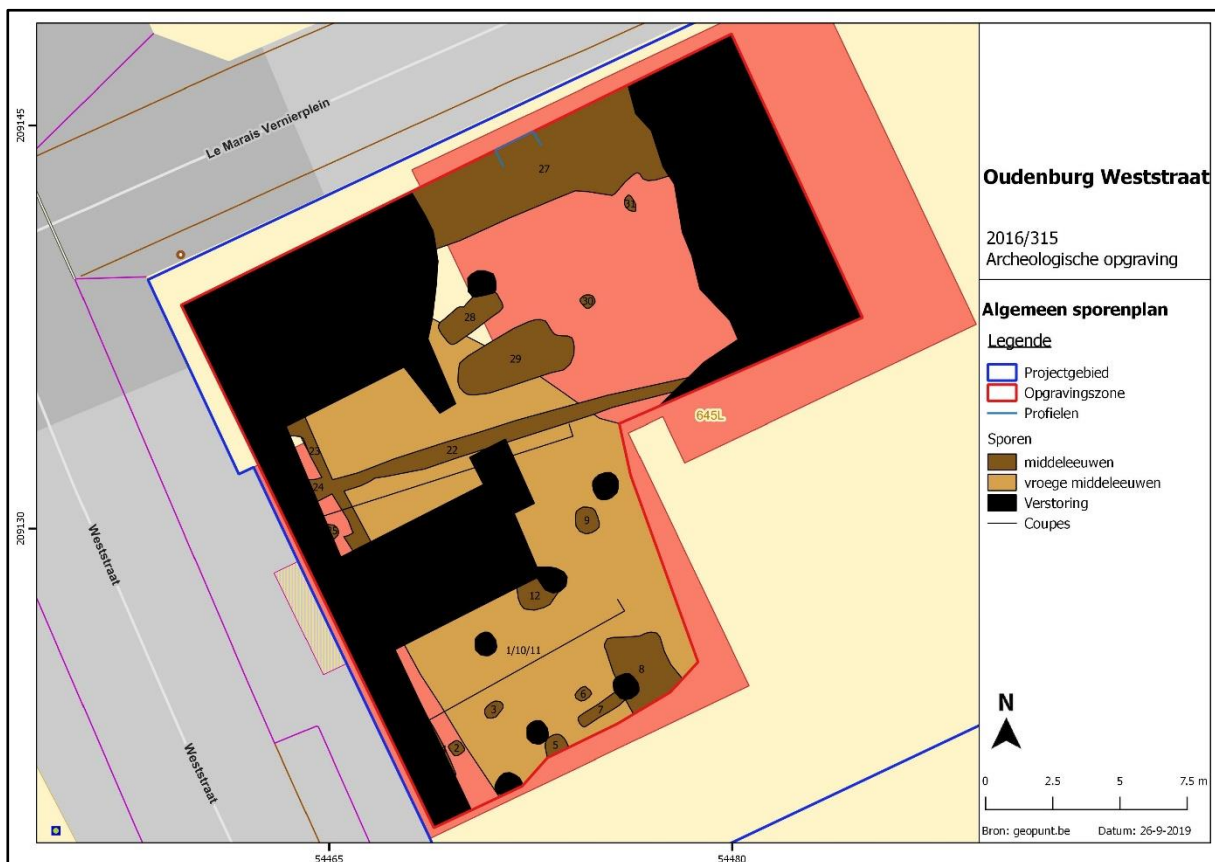
Uit de vroege middeleeuwen dateert een poel S1. De westelijke grens kon deels vastgesteld worden, quasi parallel aan de Weststraat. De andere begrenzingen waren minder tot niet archeologisch waarneembaar en lopen door buiten de opgravingszone. De opvulling van de poel toont een gevarieerd gebruik aan, waarbij brak en

snelstromend water elkaar opvolgen, aangetoond via het bodemkundig en micromorfologisch onderzoek. De C14-datering geeft een resultaat tussen ca. de 8ste en 10de eeuw n.C. Via het botanische onderzoek, meer bepaald door de aanwezigheid van de korenbloem, kan dit verscherpt worden naar de 10de eeuw n.C. De C14-datering toont bovendien voor 92,4% kans aan dat de datering tussen 860 en 990 n.C. kan gezocht worden.

6.2.4. Volle/late middeleeuwen

6.2.4.1. Sporen

De grondsporen kunnen hoofdzakelijk gedateerd worden in de overgangperiode tussen de volle en late middeleeuwen. De datering kon gebeuren door middel van het aanwezige vondstmateriaal. De sporen kunnen onverdeeld worden in drie groepen: greppels, kuilen en een poel.

Figuur 45 Gefaseerd grondplan met aanduiding van de middeleeuwse sporen in donkerbruin (bron: geopunt.be).

6.2.4.1.1. Kuilen

In werkput 1 werd in de zuidoostelijke hoek een grote rechthoekige kuil S8 van 2 op 2,15m aangesneden met een houtskoolrijke vulling. In doorsnede zijn twee vullingen te herkennen. De bovenste vulling L15 bestaat uit een zeer houtskoolrijk en organisch pakket waarin het gros van het schervenmateriaal werd aangetroffen. In de vulling kon tevens botmateriaal, visresten en een koperen ringgesp herkend worden. De onderste laag L16 is meer homogener met een bruingrijze kleur. De laag is qua textuur, vulling en kleur gelijkaardig als de laag waardoorheen de kuil is gegraven en kan aldus als een vergraving van deze geïdentificeerd worden. De kuil heeft een maximale diepte van ca.

35cm. Het vondstmateriaal laat een datering toe in de 13de eeuw. Van de kuil werden grondstalen en pollenbakken genomen voor een verder natuurwetenschappelijk onderzoek.

Nog in werkput 1 werden de kuilen S3, S5 en S7 blootgelegd. De sporen blijken allemaal vrij ondiep bewaard. Ze kenmerken zich door hun houtskoolrijke vulling die zich duidelijk aftekent ten opzichte van S1 (poel).

S6 is het enigste spoor dat met zekerheid kan geïnterpreteerd worden als een paalkuil, met een duidelijke kern en insteek, die wijst op middeleeuwse bewoning. In doorsnede is een tweeledige opvulling op te merken met een donker bruingrijze houtskoolrijke kern (L13) en een bleekgrijze insteek (L14). Een belangrijk gegeven vormt de stratigrafische informatie. In doorsnede is duidelijk de insnijding van de paalkuil te zien doorheen de donkergrijze kleiige vulling S1 L18 van de poel. Een tweede mogelijke paalkuil S25 werd aangetroffen in de westelijke hoek van werkput 2 binnen het erf of perceel dat afgebakend wordt door de greppels S24 en S4/23. Het spoor heeft een diameter van ca. 50cm en blijkt een vijftal cm diep bewaard te zijn.

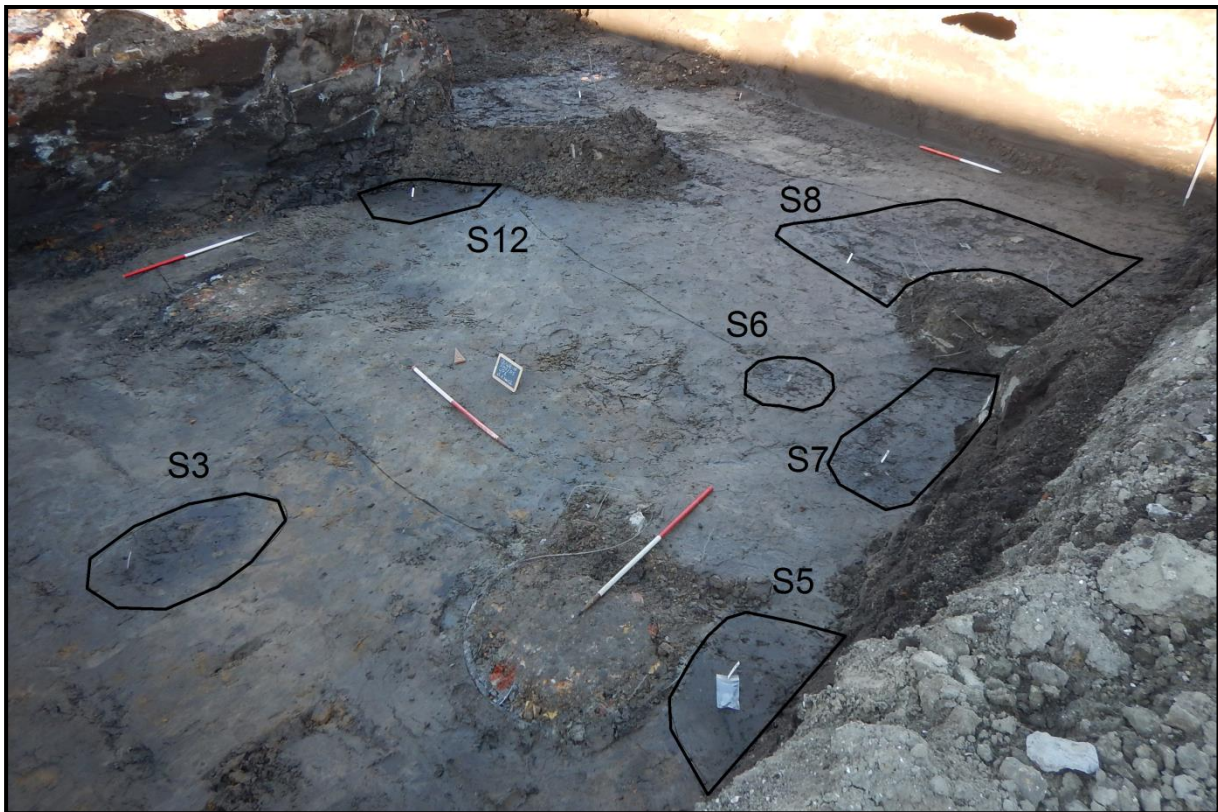
Figuur 46 Zicht op de kuil S8 in het grondvlak (werkput 1), deels doorsneden door een betonpeiler.

Figuur 47 Zicht op de doorsnede van kuil S8 (werkput 1).

Figuur 48 Zicht op paalkuil S6 in doorsnede (werkput 1) met een duidelijke insnijding in de oudere pool.

Figuur 49 Zicht op de middeleeuwse sporen in werkput 1.

6.2.4.1.2. Greppels

In het opgravingsvlak kon een aaneensluitend greppelsysteem blootgelegd worden dat het terrein indeelt in minstens vier verschillende percelen of erven. In werkput 2 en werkput 3 werd de greppel S22 aangesneden. De greppel kent een bijna OW- tot licht NO-ZW-oriëntatie en kan gevolgd worden over een afstand van ca. 17m. De greppel heeft een breedte van ca. 50 tot 70cm en reikt tot 60cm diep. De vulling (L32) kenmerkt zich door heterogene sterk gevlekte organische pakket met een grijze kleur en witbruine vlekken. Als inclusies kunnen houtskoolspikkels opgemerkt worden. In doorsnede is ook hier duidelijk de doorsnijding door de oude vijver of poel op te merken.

Tegen de westelijke grens van werkput 2 aan bevindt zich een kruising met de haakse greppel S23. Vanaf dit punt krijgt de greppel S22, die verder doorloopt in westelijke richting, S24 als nummer. De homogeniteit tussen beide greppelsystemen laat toe te stellen dat beide gelijktijdig in gebruik zijn genomen. S23 heeft een gelijkaardige breedte, enkel de diepte is verschillend. In zuidelijke richting lijkt de greppel over te gaan in de greppel S4 aangetroffen tegen de westelijke grens van werkput 1 aan. Dit kan gezien de tussenliggende versterking van de kelder niet met zekerheid gesteld worden, hoewel de oriëntatie van beide gelijkaardig is en ze naar elkaar lijken toe te lopen.

Figuur 50 Overzichtsfoto van werkput 2 en 3 met het greppelsysteem S22, S23 en S24 en paalkuil S25 (foto genomen vanuit de Weststraat in noordoostelijke richting).

Figuur 51 Doorsnede van de greppel S22 ter hoogte van werkput 2. Rechts is de aanzet van de poel S42 te zien. Tevens kan duidelijk de insnijding van de greppel opgemerkt worden doorheen de poel (S1 L18) (foto genomen richting de Weststraat).

Figuur 52 Doorsnede van de greppel S23 (werkput 2 – foto genomen richting het zuiden).

6.2.4.1.3. Poel

Bij het couperen van de greppel S22 ter hoogte van werkput 2 werd aan de noordelijke zijde de aanzet van een poel aangesneden. In het grondvlak bleek deze niet zichtbaar. De dimensies konden niet vastgesteld worden, enerzijds door de verstoringgraad van de kelder en de noordelijke blok die niet onderzocht werd. Aan de oostelijke zijde kan de poel wel begrensd worden ter hoogte van de keldervloer, aangezien deze niet meer vastgesteld werd in werkput 3. De poel is minstens 2,5m breed.

De poel is onderaan opgebouwd uit een 10cm dik organisch pakket. Gezien de textuur moet de poel in de beginfase opgevuld zijn met brak stilstaand water. De lagen daarboven zijn opgebouwd uit afwisselende inspoelingslensjes, vooral zichtbaar aan de zuidelijke kant van de poel. De recentste opvulling zijn heterogeen gevlekt met dunne organische lenzen. Gezien dit gegeven moet de poel op deze moment meer stroming gehad hebben, mogelijk werd deze verbonden met een geul of gracht.

Vondstmateriaal uit de poel is beperkt tot één roodbeschilderde scherf van een tuitpot dat ruim in de volle middeleeuwen kan gedateerd worden. Opmerkelijk is de secundaire verbranding van de scherf.

Figuur 53 Doorsnede van de poel S42 (werkput 2 – foto genomen richting de Weststraat).

6.2.4.2. Vondsten

6.2.4.2.1. Metaal

Tijdens het metaaldetectie-onderzoek werden diverse metaalvondsten teruggevonden die kunnen gedateerd worden in de late middeleeuwen.

Twee vondsten kunnen gekoppeld worden aan grondsporen. In kuil S8 werd een sterk gecorrodeerde koperen ringgesp teruggevonden. In de greppel S22 werd het ijzeren mesblad aangetroffen.

Als losse vondsten gelden onder andere vier munten, drie in biljoen en één in zilver. Twee muntjes in biljoen kunnen gedetermineerd worden als mijten. Echter door de matige bewaringstoestand kunnen ze uitsluitend in de 14de of 15de eeuw gedateerd worden. De derde zilveren munt betreft een groot of halve groot uit de Bourgondische periode. Enkel een deel van het omschrift kan gelezen worden, maar een sluitende determinatie is niet mogelijk.

Een opmerkelijke vondst betreft een middeleeuwse Arabische munt. Deze opmerkelijke en uitzonderlijke munt kon als volgt gedetermineerd worden door Lutz Illisch: De voorzijde toont een gelijkaardige beeltenis als een gouden marabotino of ook wel lupino genoemd op basis van 12de-eeuwse Catalaanse documenten. De munt werd geslagen in de post-Almoravid periode door de koning van Murcia, Muhammad ibn Sa'd (1147-1172 n.C.) rond ca. 1147-1148 n.C.¹⁶

¹⁶ Determinatie Lutz Illisch ; referentie : Juan J. Rodriguez Lorente, Numismatica de la Murcia Musulmana, Madrid 1984 p. 58f en p. 70f.

Tot het vondstensemble behoren nog enkele laatmiddeleeuwse gespen, waaronder een gestileerde met riemtong, en een laatmiddeleeuwse getorste kledinghaak. De objecten zijn allemaal vervaardigd in een koperlegering.

Een klein loden object betreft een lakenloodje, voorzien van twee geplooiden helften met daarop een kruis aangegeven. De herkomst is ongekend.

Als laatste kan nog het heft van een mes onderscheiden worden. Het heft, gemaakt uit twee koperen plaatjes, is aaneengeklonken met kleine nageltjes. Wellicht bevond zich nog aan beide zijden hout.

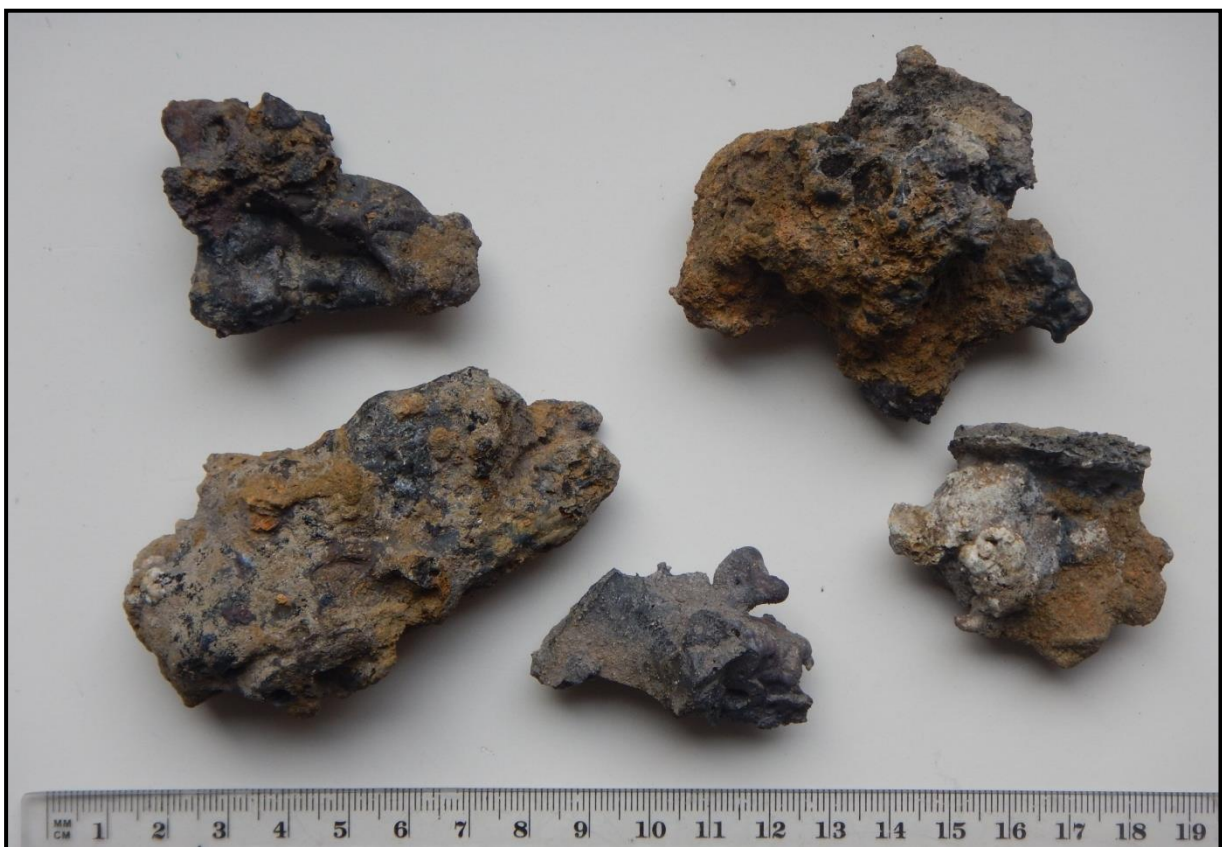

Figuur 54 Selectie van de middeleeuwse vondsten.

Figuur 55 Voor- en keerzijde van de Arabische munt na conservatie.

Een laatste groep wordt ingenomen door smeedslakken, zowel vastgesteld in kuil S8 als in de greppel S22. De smeedslakken zijn producten die te maken hebben met de metaalbewerking, meer bepaald ijzer. Op een deel van de slakken zijn aardewerkkorsten aangebakken, wellicht resten van de ovenwand tijdens het bewerkingsproces. Hoewel geen ovenrestanten aangetroffen werden, kunnen deze verwacht worden in de onmiddellijke nabijheid. Het materiaal wijst op artisanale activiteit in en rond de site in de overgangperiode tussen de volle en late middeleeuwen. Het gaat om een kleinschalige ijzerbewerking van wellicht dagdagelijkse gebruikswerktuigen. Ook bij de opgraving aan de zuidwestelijke hoek van de markt werden metaalslakken teruggevonden, te linken aan metaalproductie en -bewerking.

Figuur 56 Selectie van de metaalslakken uit kuil S8.

Figuur 57 Detailopname van één van de metaalslakken uit kuil S8 met aangekoekte wellicht ovenwandbrokken.

6.2.4.2.2. Aardewerk

Het aardewerk uit de vol tot laatmiddeleeuwse contexten kan onderverdeeld worden in enkele categorieën: grijs, roodbeschilderd, vroeg rood, rood geglazuurd, Maaslands en hoogversierd aardewerk. Het materiaal is voornamelijk afkomstig uit de greppel S22 en de afvalkuil S8. Gezien het gesloten karakter van beide contexten zullen deze verder statistisch benaderd worden. Een bepaald percentage kan als residueel beschouwd worden omwille van de doorsnijding van de sporen doorheen de oude poel of vijver met Romeins tot volmiddeleeuws materiaal. Voorkomende vormen binnen het aardewerk zijn de kogelpotten, tuitpotten, kommen, grape's, pannen en kruiken.

Bij het grijs aardewerk is vooral de kogelpot met lensbodem vertegenwoordigd aangevuld met een enkel fragment van een tuitpot, een grape en een kom. Decoratievormen bestaan uit duimindrukken op de rand of radstempelversiering in de vorm van ruitjes op de overgang van de schouder naar de buik. Een deel van de scherven toont gebruikssporen in de vorm van beroeting. Enkele randen van kogelpotten kunnen nader gedetermineerd worden. Eén randfragment kan toegeschreven worden aan het type De Groote L25 en dateert tussen 1075 en 1225 n.C. Een blokvormige rand van het type De Groote L40D kent zijn hoogtepunt tussen 1225 en 1275 n.C. Een ander

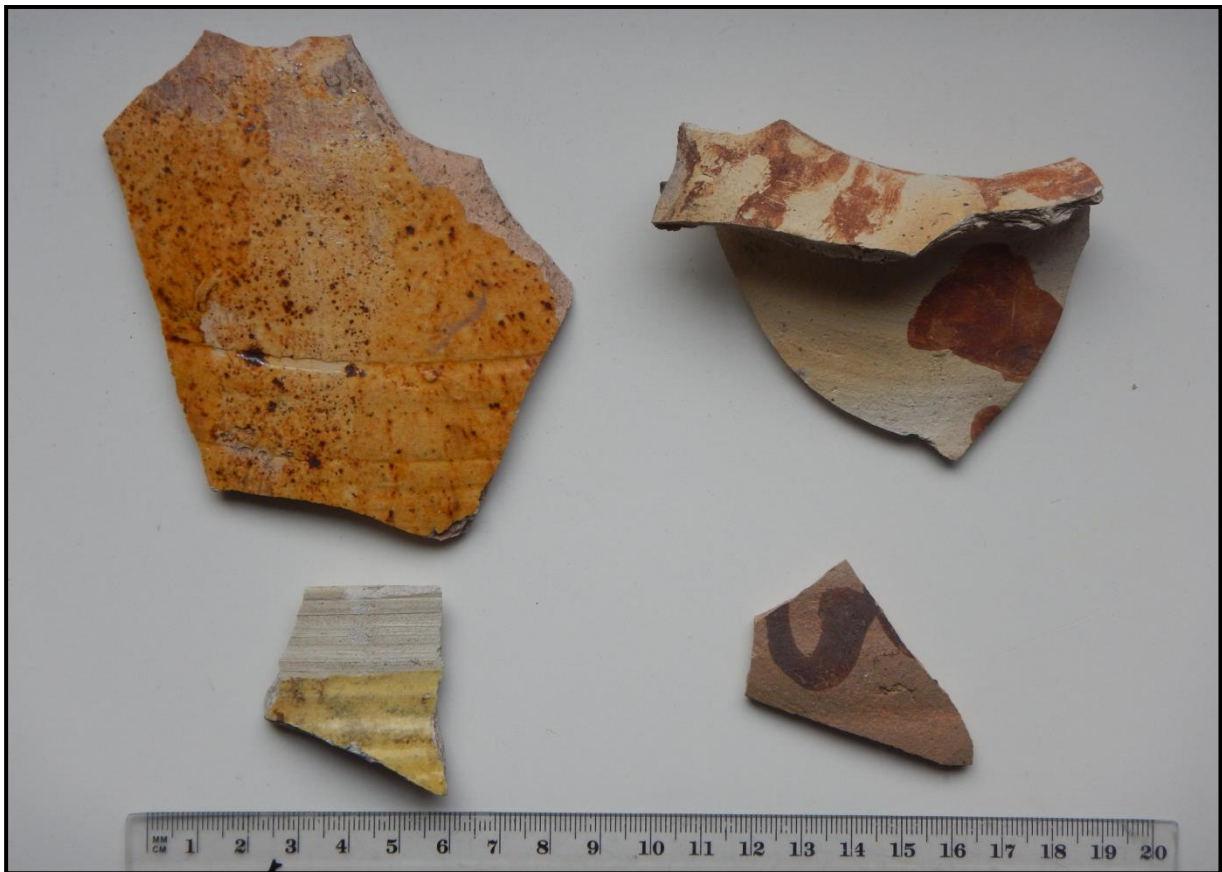
randfragment behoort toe aan het type De Groote L38, een manchetrand, die gedateerd wordt tussen 1125 en 1225 n.C. Ook het randfragment van de grape kan toegewezen worden aan het type De Groote L122a met een datering in de 14de eeuw. Een rand van een kom is te koppelen aan het type De Groote L50 en te dateren tussen 1125-1225 n.C.

Figuur 58 Selectie van het grijs aardewerk.

Een tweede groep betreft het roodbeschilderd aardewerk. De scherven kenmerken zich, zoals de naam zegt, door een rode golvende beschildering op de overgang van de schouder naar de buik. Bij het vormenspectrum zijn enkel tuitpotten vastgesteld, voorzien van een tuit ter hoogte van de rand en horizontale bandoren.

Tot de derde groep kan het vroeg rood onderverdeeld worden. Het betreft voornamelijk kruiktypes die gezien het ontbreken van diagnostisch materiaal niet verder gespecificeerd kunnen worden. Enkel fragmenten behoren toe aan een sterk verweerde kruik.

Figuur 59 Selectie van het Maaslands aardewerk (links) en het roodbeschilderd aardewerk (rechts).

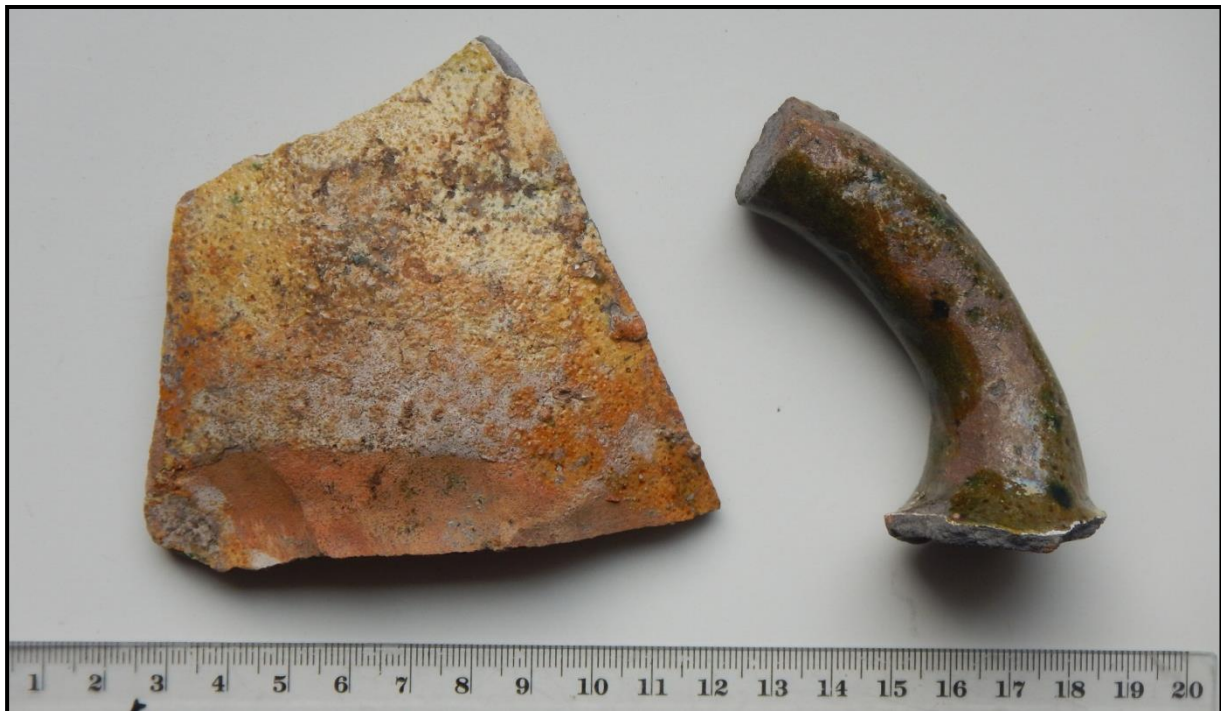
De vierde groep betreft het rood geglazuurd aardewerk. Vooral de pannen zijn hier vertegenwoordigd. Één fragment betreft een rand, een deel van de bodem en een volledig holle steel die de wand doorboord. Op basis van deze kenmerken kan deze gedateerd worden tussen het laatste kwart van de 12de eeuw en het midden van de 14de eeuw n.C.

De vijfde groep betreft het Maaslands aardewerk. Kenmerkend hiervoor is het witte tot rozige baksel eventueel voorzien van een gedeeltelijke gele glazuring. Één randfragment kan toegeschreven worden aan een kom voorzien van een gedeeltelijke gele glazuur. Het type rand behoort toe aan De Grootte M9 en dateert ruwweg in de 13de eeuw.

Figuur 60 Rood geglazuurde pan met een holle steel.

De laatste groep wordt ingenomen door het hoogversierde aardewerk. Dit type aardewerk kenmerkt zich door een dekkende glazuur en meestal decoratief patroon. Één bodemfragment vertoont een rode bakking en kan geïdentificeerd worden als een kruik met ingeknepen standvinnetjes van lokale herkomst en productie. Gezien het baksel kan deze gedateerd worden in de 13de tot midden 14de eeuw. Een tweede fragment heeft een bleke witte bakking en werd wellicht geïmporteerd uit Noord-Frankrijk en te dateren in de 13de eeuw.

Figuur 61 Selectie van het hoogversierd aardewerk. In beide gevallen fragmenten van kruiken. Links de aanzet naar de bodem voorzien van ingeknepen standvinnen.

Onderstaande tabellen geven het overzicht weer tussen de aardewerkgroepen binnen de contexten S8 (kuil) en S22 (greppel). In beide gevallen vormt grijs aardewerk de grootste groep. Vooral bij S22 is dit overtuigend het geval. Daarnaast komen het rood beschilderd, het Maaslands, het rood geglazuurd en het hoogversierd aardewerk voor in beperkte mate. Op basis van het aardewerk kan een datering voor beide contexten in de overgang tussen de volle en late middeleeuwen vooropgesteld worden, ca. 13de eeuw n.C.

Volle/late middeleeuwen S8	Rand	Bodem	Steel	Wand	Oor	Totaal	%
Roodbeschilderd	0	0	0	4	0	4	10%
Grijs aardewerk	4	1	0	12	0	17	43%
Vroeg rood	1	2	0	12	1	16	40%
Rood geglazuurd	0	1	0	0	0	1	2%
Hoogversierd	0	1	0	0	1	2	5%
Totaal	5	5	0	28	2	40	100%
%	13%	13%	0%	70%	5%	100%	

Tabel 1 Overzicht van het aardewerk per categorie uit kuil S8 met een evenredige verdeling tussen het grijs en vroeg rood aardewerk.

Volle/late middeleeuwen S22	Rand	Bodem	Steel	Wand	Oor	Totaal	%
Romeins residueel	1	0	0	4	0	5	12%
Grijs aardewerk	9	0	0	28	0	37	86%
Maaslands	1	0	0	0	0	1	2%
Totaal	11	0	0	32	0	43	100%
%	26%	0%	0%	74%	0%	100%	

Tabel 2 Overzicht van het aardewerk per categorie uit greppel S22 met een hoofdaandeel in grijs aardewerk.

6.2.4.2.3. Bot

In de vol en laatmiddeleeuwse contexten werd een beperkte hoeveelheid botmateriaal teruggevonden. Vooral in kuil S8 konden enige determinaties gebeuren¹⁷. Het botmateriaal kan hier toegeschreven worden aan middelgrote en grote zoogdieren. Een kaakfragment behoort toe aan een schaap of geit, een ander kaakfragment tot een varken. Daarnaast zijn wervels en ribben aanwezig van een rund of paard. Sporen van voedselbereiding zijn op het eerste zicht niet vastgesteld.

Figuur 62 Selectie van het aangetroffen botmateriaal uit kuil S8.

¹⁷ Determinaties door Matthias Galloo (Monument Vandekerckhove).

6.2.4.3. Interpretatie

Ondanks de beperkte oppervlakte van het onderzoeksgebied konden diverse sporen teruggevonden worden die dateren in de overgangperiode tussen de volle en late middeleeuwen. Op basis van de greppels kunnen minstens vier erfindelingen herkent worden, waarbinnen enkele sporen vastgesteld zijn. Bewoningssporen bestaan uit twee paalkuilen, één op de westelijke en één op de zuidelijke rand van het terrein. Daarnaast is een duidelijk afvalkuil S8 vastgesteld waarin divers (an)organisch materiaal is teruggevonden. Naast het bot- en de visresten zijn ook smeetslakken aangetroffen. Deze wijzen op artisanale activiteiten in en rond de site in de vorm van metaalproductie en – bewerking. Het aangetroffen aardewerk komt overeen met een normale spreiding van vormtypes waarbij het grijs aardewerk het meest vertegenwoordigd is met de kogelpot als belangrijkste vorm. Daarnaast zijn het vroeg rood, Maaslands, roodbeschilderd, rood geglaazuurd en hoogversierd ook aanwezig echter in mindere mate. Vormen zijn vooral te linken aan kook- en tafelwaar, waaronder kruiken, kookpotten/kogelpotten, kommen, grapes en pannen de belangrijkste zijn.

Het aardewerk komt qua vormen, types en decoraties goed overeen met het aardewerk dat aangetroffen werd in een 12de/13de-eeuwse gracht in het kijkvenster D in de Hoogwegel tijdens de archeologische opvolging van de riolerings- en wegeniswerken in het stadscentrum van Oudenburg ter hoogte van de Weststraat, Hoogwegel, Westkerksestraat en Hoogstraat¹⁸. Daarnaast kan ook verwezen worden naar een artikel van Hollevoet en Hillewaert 'huisvuil onder het wegdek' over 12de/13de-eeuws aardewerk dat aangetroffen werd onder het wegdek. Ook de opgravingen aan de zuidwestelijke hoek van markt waarbij onder andere middeleeuwse ophogingslagen, een halle en herberg werden teruggevonden zijn goed te linken aan de resultaten van de Weststraat¹⁹.

¹⁸ Vanhoutte en Dhaeze 2011 pp. 24-25.

¹⁹ Archeologisch rapport Oudenburg 12

6.2.5. Post middeleeuwen en nieuwste tijd

6.2.5.1. Vondsten

6.2.5.1.1. Metaal

Aan de post middeleeuwen en de nieuwste tijd kunnen een aantal metaalvondsten toegeschreven worden. Één van de speciale vondsten betreft een fragment van een kaarsenschaar of snuiter, vervaardigd in koper. Een munt van het type oord kan toegeschreven worden aan Filips II (1555-1598) en is vervaardigd in messing. Een ander munt betreft een zilverstuk, helaas niet verder determineerbaar gezien de slechte bewaring. Als laatste munt geldt een verbogen stuk dat verder niet determineerbaar is. Twee loden pistoletkogels en een loden musketkogel kunnen gedateerd worden in de 18de of 19de eeuw. Een koperen broche met de afbeelding van een vrouwenhoofd met krullend haar kan in de vroege 20ste eeuw geplaatst worden. Ook werd de koperen achterplaat van een zakhorloge teruggevonden die in dezelfde periode kan gedateerd worden. Een rechthoekige gesp met ingekraste versiering is vervaardigd in zilver en kan op basis van de vorm en decoratie in de late 18de eeuw gedateerd worden. Ook kwam een klein stervormig pijlgewichtje aan het licht gemaakt in een koperlegering.

Als laatste werd nog een Duitse kogelhuls teruggevonden uit de Eerste of Tweede Wereldoorlog. Daarnaast kwam een Britse 37mm uit de Tweede Wereldoorlog aan het licht, die na het contacteren van de lokale politie opgehaald werd door DOVO. De 37mm slaat op de diameter van het projectiel.

Figuur 63 Selectie van de postmiddeleeuwse en nieuwste tijd vondsten.

Figuur 64 Britse afgevuurde 37mm huls uit de Tweede Wereldoorlog.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

De aangetroffen sporen dateren in de vroege, volle en late middeleeuwen. De sporen zijn algemeen genomen goed bewaard, hoewel er diverse verstoringen werden vastgesteld, waaronder enkele kelders en betonpeilers. Sporen van oudere periodes werden niet geattesteerd, maar wel werden enkele losse vondsten uit de Romeinse periode ingezameld.

- Hoe is de opbouw en de chronologie van de aanwezige archeologische resten en wat is hun onderlinge samenhang?

De sporen uit de middeleeuwen tekenen zich af op het niveau van de C-horizont op een diepte van ca. 2,5 tot 3m onder het huidige straatniveau. Boven de sporen bevindt zich een dik teelaardepakket dat stelselmatig aandikte door landbewerking en -bemestingen. Tussen de sporen onderling is weinig archeologische samenhang. Wel kunnen over- en doorsnijdingen vastgesteld worden die een onderlinge chronologie en evolutie aangeven.

- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?

De aangetroffen ophogingslaag betreft een dik teelaardepakket dat sinds de volle/late middeleeuwen stelselmatig in dikte toenam. Een visueel onderscheidt in dit pakket is niet waarneembaar. De textuur is zandig, vrij nat en donkerbruin van kleur. Vondstmateriaal bestaat uit materiaal van de Romeinse tijd tot de Nieuwste Tijd. Ook dient opgemerkt te worden dat de recente bebouwing een nefaste impact had op de bovenste lagen en op sommige plaatsen tot in de C-horizont.

- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden in de verschillende vertegenwoordigde perioden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?

In de vroege middeleeuwen (Karolingische periode) is sprake van een omvangrijke gefaseerde poel (brak en snelstromend water). In de volle/late middeleeuwen werden enkele verspreide kuilen en paalkuilen aangetroffen. De sporen wijzen op bewoning in en in de directe omgeving van het terrein. Door de hoge verstoringsgraad en de beperkte opgravingsoppervlakte zijn echter geen sporen aangetroffen die onderling in verband kunnen worden gebracht. Er dient wel opgemerkt te worden dat enkele smeedslakken wijzen op het bewerken van ijzer, wellicht kleinere dagdagelijkse werktuigen. De beperkte hoeveelheid stelt echter dat het om een randactiviteit gaat of waarbij de kern zich wellicht buiten het terrein bevindt.

- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners gedurende hun gebruiksperiode in de verschillende vertegenwoordigde perioden?

Het aangetroffen vondstmateriaal laat weinig uitspraken toe, vooral door de beperkte hoeveelheid. Het gaat om gebruiksaardewerk, enkele munten en andere metaalvondsten, botmateriaal en natuursteen (maalsteenfragment). Een opmerkelijke vondst betreft wel een Arabische munt uit het midden van de 12de eeuw. Hoe de munt op de site terecht kwam is niet geweten. De munt wijst echter op internationale relaties tijdens de volle middeleeuwen. Enkele smeedslakken wijzen op het bewerken van ijzer, wellicht van kleinere dagdagelijkse werktuigen. De beperkte hoeveelheid stelt echter dat het om een randactiviteit gaat of waarbij de kern zich buiten het terrein bevindt.

- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?

Het aangetroffen vondstmateriaal kan gedateerd worden tussen de Romeinse periode en de Nieuwste Tijd. Het gros van de vondsten en sporen dateert echter uit de vroege tot late middeleeuwen. Het aangetroffen vondstmateriaal laat weinig uitspraken toe, vooral door de beperkte hoeveelheid. Het gaat om gebruiksaardewerk, enkele munten en andere metaalvondsten, botmateriaal en natuursteen (maalsteenfragment). Een opmerkelijke vondst betreft wel een Arabische munt uit het midden van de 12de eeuw. Hoe de munt op de site terecht kwam is niet geweten. De munt wijst echter op internationale relaties tijdens de volle middeleeuwen. Enkele smeedslakken wijzen op het bewerken van ijzer, wellicht van kleinere dagdagelijkse werktuigen. De beperkte hoeveelheid stelt echter dat het om een randactiviteit gaat of waarbij de kern zich buiten het terrein bevindt.

- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site op basis van vroeger onderzoek en historische gegevens?

Op basis van eerder onderzoek uit de jaren '50 van Mertens kon de aanzet van de omgrachting van het Romeinse legerkamp verwacht worden. De opgraving leverde echter sporen en vondsten op, hoofdzakelijk uit de vroege tot late middeleeuwen. De Romeinse omgrachting bevindt zich wellicht meer naar het oosten toe. Er is immers nog een 25-tal meter tussen het opgravingsareaal en de voormalige *castellum* muur.

Het is niet uitgesloten dat Romeinse sporen aanwezig waren binnen het plangebied. Deze werden wellicht vergraven door een omvangrijke poel uit de Karolingische periode. In verschillende contexten werden bovendien losse Romeinse vondsten teruggevonden, waaronder aardewerk en munten.

8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

De archeologische resultaten en het bijkomende natuurwetenschappelijk onderzoek hebben goede inzichten opgeleverd in de ontwikkeling van het plangebied sinds de Romeinse periode tot op heden. De resultaten van de opgraving kunnen gebruikt worden voor een verder synthese onderzoek over de stadsontwikkeling van Oudenburg. Verder natuurwetenschappelijk onderzoek of bijkomende andere onderzoeken lijken niet noodzakelijk en zullen geen nieuwe of extra kenniswinst opleveren.

9. SYNTHESE

In het kader van de geplande bouw van een meersgezinswoning aan de Weststraat te Oudenburg (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv van 5 juni tot en met 11 juni 2016 een archeologisch onderzoek uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Bernard Claeys en Consoorten. Het opgravingsgebied werd onderverdeeld in drie werkputten. Werkput 1 bevindt zich langs de zuidelijke zijde en meet ca. 108m². Werkput 2 bevindt zich ter hoogte van de kelder aan de straatzijde. De werkput heeft een grootte van ca. 80m². Het zuidelijke deel van de kelder bleek integraal verstoord. Werkput 3 bevindt zich in het oostelijke deel. De werkput heeft een oppervlakte van ca. 250m². In totaal werd ca. 438m² opgegraven van het totale plangebied. De rest van het terrein wordt niet verstoord, was reeds vergraven of werd omwille van veiligheidsredenen niet opgegraven. Deze laatste was vooral het geval langsheen de randen van het terrein, vooral door het aanzienlijke hoogteverschil van ca. 2,5 tot 3m tussen de straatkant en het archeologische vlak.

Op basis van eerder onderzoek uit de jaren '50 van Mertens kon de aanzet van de omgrachting van het Romeinse legerkamp verwacht worden. De opgraving leverde echter sporen en vondsten op, hoofdzakelijk uit de vroege tot late middeleeuwen. De Romeinse omgrachting bevindt zich wellicht meer naar het oosten toe. Er is immers nog een 25-tal meter tussen het opgravingsareaal en de voormalige *castellum* muur en de noordwestelijke hoektoren. Het is bovendien niet uitgesloten dat Romeinse sporen aanwezig waren binnen het plangebied. Deze werden wellicht vergraven door een omvangrijke poel uit de Karolingische periode. In verschillende contexten werden bovendien losse Romeinse vondsten teruggevonden, waaronder aardewerk en munten. In de vroege middeleeuwen (Karolingische periode) is sprake van een omvangrijke gefaseerde poel (brak en snelstromend water). In de volle/late middeleeuwen werden enkele verspreide kuilen en paalkuilen aangetroffen. De sporen wijzen op bewoning in en in de directe omgeving van het terrein. Door de hoge verstoringsgraad en de beperkte opgravingsoppervlakte zijn echter geen sporen aangetroffen die onderling in verband kunnen worden gebracht. Het aangetroffen vondstmateriaal kan gedateerd worden tussen de Romeinse periode en de Nieuwste Tijd. Het gros van de vondsten en sporen dateert echter uit de vroege tot late middeleeuwen. Het aangetroffen vondstmateriaal laat weinig uitspraken toe, vooral door de beperkte hoeveelheid. Het gaat om gebruiksaardewerk, enkele munten en andere metaalvondsten, botmateriaal en natuursteen (maalsteenfragment). Een opmerkelijke vondst betreft wel een Arabische munt uit het midden van de 12de eeuw. Hoe de munt op de site terecht kwam is niet geweten. De munt wijst echter op internationale relaties tijdens de volle middeleeuwen. Enkele smeedslakken wijzen op het bewerken van ijzer, wellicht van kleinere dagdagelijkse werktuigen. De beperkte hoeveelheid stelt echter dat het om een randactiviteit gaat of waarbij de kern zich buiten het terrein bevindt.

10. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- CREUS I., 1975, De Gallo-Romense nederzetting onder het Laat-Romeinse grafveld van Oudenburg, in: *Archaeologia Belgica III*, pg. 265-268, Brussel.
- DE GROOTE K., 2008, *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen vol 1. Relicta Monografieën 1*, Brussel
- DHAEZE W. en VANHOUTTE S., 2009, Bewoningssporen uit de volle en de postMiddeleeuwen op de site Oudenburg-Riethove (W.-Vl.) – voorlopige resultaten 2008, in: *Archaeologia Mediaevalis 32*, pg. 126-127.
- DHAEZE W., 2010, *Waarderend Archeologisch Onderzoek te Oudenburg, site Ettelgemsestraat (17 t.e.m. 20 november 2009)*, Archeologisch Rapport Oudenburg 3, Oudenburg.
- DHAEZE W. & VANHOUTTE S., 2010, Toevalsvondsten op de site Weststraat 13 te Oudenburg: Een Romeinse waterput en enkele laatmiddeleeuwse en postmiddeleeuwse kuilen, in: *Archeologische Rapporten Oudenburg 6*, Oudenburg.
- HOLLEVOET Y., 1992, Speuren onder het sportveld. Romeinse en middeleeuwse sporen ten zuiden van de Stedebeek te Oudenburg (prov. West-Vlaanderen). Interimverslag 1990-1992, in: *Archeologie in Vlaanderen II*, pg 195-207, Brussel.
- HOLLEVOET Y., 2001, Nieuwe gegevens over een rijk verleden. Nogmaals archeologie in Oudenburg, Brugge, in: *Brugs Ommeland*, 41ste jaargang, nummer 2, juni 2001, pp. 67-88.
- MERTENS J. en VAN IMPE L., 1971, Het laat-Romeinse grafveld van Oudenburg, in: *Archaeologia Belgica 135*, Brussel.
- MIKKELSEN J.H., 2019, *Bodemkundig en micromorfologisch onderzoek van een middeleeuwse poel te Weststraat, Oudeburg*, Aardewerk Raakvlak Archeologisch onderzoek, Brugge
- VAN ASCH N., 2017, *Een middeleeuwse poel te Oudenburg botanisch onderzocht*, ADC rapport 4520, Amersfoort.

- VANHOUTTE S. & DHAEZE W., 2011, *Archeologisch begeleiding rioleringswerken schoolomgeving Zuidpoort, centrum Oudenburg, Intern VIOE Rapport 04*. Oudenburg-Zarren.
- VANHOUTTE S., 2004, Een korte archeologische interventie ten zuiden van het Romeinse castellum te Oudenburg (prov. West-Vlaanderen), in: *Archeologie in Vlaanderen VIII* (2001:2002), pp. 219-228.

- **Onuitgegeven bronnen**

- *Bijzondere voorwaarden bij de archeologische opgraving in de Weststraat in Oudenburg*

- **Internetbronnen**

- <http://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21115>
- <http://cai.erfgoed.net>
- <http://www.gisoost.be>
- <http://www.geopunt.be>
- <http://www.oudenburg.be/geschiedenis.aspx>
- <http://www.ramoudenburg.be/ram/onderzoekontwikkeling/archeologie/archeologische-opgravingen/oud-onderzoek/oudenburg/riethove.aspx>

11. BIJLAGEN

- Plannen
- DVD met daarop alle foto's, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen